

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΧΡΙΣΤΟΥ

FRÉDÉRIC GODET

**ΤΟ ΕΡΓΟΝ
ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ**

**ΚΑΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ
ΚΩΝΣΤ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ**

ΑΘΗΝΑΙΣ

1922

BK1
G62

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

026000339950

Αριθ. ερω. 141.360

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΧΡΙΣΤΟΥ

FRÉDÉRIC. GODET

**ΤΟ ΕΡΓΟΝ
ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ**

**ΚΑΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ
ΚΩΝΣΤ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΥ**

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
"ΤΥΠΟΙΣ ΠΡΟΜΗΘΕΩΣ"
ΟΔΟΣ Γ'. ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 23
1922

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΪΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

~~ΤΟ ΕΡΓΟΝ~~
ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ*

Τὸ ἔργον τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι διπλοῦν: Ἴον εἶναι ἔργον ἐπιτελεσθὲν ὑπὲρ ἡμῶν, προοριζόμενον νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν συν-
διαλλαγὴν—*καταλλαγὴν* τοῦ Ἰη-
—μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀν-
θρώπου. 2ον. Εἶναι ἔργον ἐπιτελεσθὲν ἐν ἡμῖν
πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν ἁγια-
σμὸν ἡμῶν. *σοῦ διπλοῦν.***

Διὰ τοῦ ἐνὸς ἡ τάξις ἀποκατεστάθη μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἡμῶν· τὸ ἕτερον εἶναι ὁ καρπὸς τῆς ἀποκατασταθείσης ταύτης τάξεως. Διὰ τοῦ πρώτου ὁ καταδεδικασμένος ἁμαρτωλὸς λαμβάνει χάριν· διὰ τοῦ δευτέρου ὁ τυγῶν χάριτος ἁμαρτωλὸς κοινωνεῖ τῆς ζωῆς τοῦ Θεοῦ.

* Σ. Μ. Ἡ ἀνά χειρας μελέτη ἀπεσπᾶσθη ἐκ τοῦ τόμου Etudes Bibliques (Nouveau Testament) τοῦ περιωνύμου Ἑλβετοῦ θεολόγου Φρειδερίκου Godet.

** Αἱ περιλήψεις προσετέθησαν ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ χάριν εὐκολίας τῶν ἀναγνωστῶν.

Ἡ διάκρισις τὴν ὁποίαν ποιούμεθα μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἔργων τοῦ Χριστοῦ δὲν ἐμποδίζει ποσῶς τὴν ὑπαρξιν στενωτάτης μεταξὺ αὐτῶν σχέσεως, ὥστε τὸ πρῶτον νὰ εἶναι τὸ ἔδαφος ἐν τῷ ᾧ τὸ δεύτερον βυθίζει τὰς ῥίζας αὐτοῦ, καὶ τοῦτο ὁ ἐπιθυμητὸς καρπὸς τοῦ πρώτου, ὅπερ χωρὶς τοῦ δευτέρου ἠθέλην ἀποβῆ ἄνευ ἀποτελέσματος.

Ἡ ἔνωσις τῶν δύο τούτων ἔργων ἀποτελεῖ τὴν *σωτηρίαν* ἐν τῷ πληρώματι αὐτῆς, ἣτις εἶναι ὁ ὅρος τῆς *αἰωνίου Δόξης*.

I

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΥΠΕΡ ΗΜΩΝ

Λόγος περὶ καταλλαγῆς γινόμενος προϋποθέτει ἔχθραν. Δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἔχθρα μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου;

Ἐπαρξίς ἐχθρας Πολλοὶ ἀπαντῶσι: Ναί, *μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου.* ἀλλὰ μόνον ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου. Ἐφ' ὅτου ὁ ἀνθρώπος ἡμαρτε, φοβεῖται τὸν Θεόν· φεύγει αὐτόν· φθάνει εἰς

σημεῖον νὰ μισῇ αὐτόν. Θὰ ἐπεθύμει νὰ μὴ ὑπῆρχεν ὁ κριτὴς του.

Καὶ ὄντως, ἡ ἱστορία τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων λατρειῶν, ἐκτὸς ἐκείνων αἵτινες ἐγεννήθησαν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ἀποκαλύψεως, ἀποδεικνύει ὅτι τὸ αἶσθημα τὸ ὁποῖον πρὸ πάντων συνετέλεσεν εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν εἶναι τὸ τοῦ φόβου. Τὸ αὐτὸ συνέβαινε καὶ παρὰ τοῖς Ἑλλησι, τοῦ λαοῦ ἐκαίνου ὅστις ὑψώθη εἰς τὴν καθαρωτέραν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἑλληνικὸς ὅρος ὅστις δηλοῖ τὴν λατρείαν τῶν Θεῶν εἶναι λέξις ἣτις σημαίνει κατὰ γράμμα *τὸν φόβον τῶν ἀνωτέρων ὄντων (δεισιδαιμονία)*. Οὐ μόνον ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ρώμης, ὁ ἐθνισμὸς δὲν ὑψώθη ὑπεράνω τοῦ φόβου τῆς θεότητος, ἀλλὰ συνεκεντρώθη πάντοτε πλησιέστερον περὶ τὸ συναίσθημα τοῦτο μέχρι σημείου ὥστε αἱ πολλαπλαῖ μορφαὶ τῆς λατρείας, αἵτινες μαρτυροῦνται σήμερον παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς, εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐμπνεύσεις τρόμου. Ζητοῦσι νὰ ἐξιλεώσωσιν ὄν τι ἰσχυρόν, ἀλλὰ κακοποιόν, ἐκ μέρους τοῦ ὁποίου πιστεύουσιν ὅτι ἔχουσι τὸ πᾶν νὰ φοβῶνται.

Καὶ οἱ ἱεραπόστολοι δὲν ἔχουσι βεβαίως ἄδικον ὅταν καλῶσι τὰς εἰδωλολατρικὰς θρησκείας τῶν ἡμερῶν μας τὴν λατρείαν τοῦ διαβόλου. Ὁ Θεὸς ὅστις πληροῖ τὴν φαντασίαν τοῦ λάτρευτος εἶναι ὄν μοχθηρόν, ἀντικείμενον φρίκης, τοῦ ὁποίου προσπαθοῦσι νὰ κερδίσωσι τὴν εὐνοίαν ἢ νὰ κατευνάσωσι τὴν μανίαν διὰ τῶν παραδοξοτέρων καὶ συχνάκις τῶν σκληροτέρων τελετῶν. Πόσον θὰ προετίμων, ἐὰν ἠδύναντο, ν' ἀπαλλαγῶσιν αὐτοῦ!

Καὶ ὅμως ὁ περιορισμὸς τῆς ἔχθρας, ἣτις κατέστη ὁ χαρακτήρ τῆς σχέσεως μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, εἰς ἓν τῶν μερῶν μόνον θὰ ἦτο ἀλλόκοτος παραγνώρισις τῆς σοβαρότητος τῆς ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας προξενηθείσης ἀναστατώσεως. Ἡ Γραφή δὲν θεωρεῖ τὸ πρᾶγμα ἀπὸ τῆς ἐπιπολαίας ταύτης ἀπόψεως. Αὐτὴ ἢ ὁποία, καλλίτερον ἀπὸ τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, γνωρίζει τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, διαρρήδην ἐπίσης ὁμιλεῖ περὶ τοῦ μίσους καὶ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ.

Ὅταν ὁ Σαμουὴλ ἀνακληθῆις ἐκ τοῦ Ἄδου ἐμφανίζεται εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Σαοὺλ λέγει αὐτῷ· «Διατί ζητεῖς συμβουλήν παρ' ἐμοῦ, ἀφοῦ ὁ Κύριος ἀπεμακρύνθη ἀπὸ σοῦ καὶ ἔγι-

νεν ἐχθρός σου ;» (Σαμ. κη', 16). Ἡ ἔκφρασις αὕτη ἐχθρός σου δὲν δύναται νὰ σημαίνη ἐνταῦθα ἀντικείμενον τοῦ μίσους σου, σημαίνει μόνον τὴν ἐχθραν ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀποδοκιμασθέντα Βασιλέα.

Ἐν τῷ κεφαλαίῳ ΙΑ' τῆς πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῆς, ὁ Ἅγιος Παῦλος, ἐξηγῶν τὴν πρόσκαιρον ἀποδοκιμασίαν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ λαοῦ, λέγει περὶ αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐξ Ἐθνῶν Χριστιανούς (στ. 28). «Ἀπὸ ἀπόψεως μὲν τοῦ Εὐαγγελίου εἶναι ἐχθροὶ ἕνεκεν ὑμῶν ἀπὸ ἀπόψεως δὲ τῆς ἐκλογῆς εἶναι ἀγαπητοὶ ἕνεκα τῶν πατέρων». Ἡ λέξις ἐχθρός, ἀντιτιθεμένη, ὅπως ἐνταῦθα, εἰς τὴν ἀγαπητός, δὲν δύναται νὰ ληφθῆ ἢ ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ μισητός. Ἐνεκα τοῦ Εὐαγγελίου τὸ ὁποῖον ἀπορρίπτουσιν οἱ Ἰουδαῖοι ἀπερρίφθησαν καὶ αὐτοὶ καθίστανται ἀντικείμενα τῆς ἐχθρας τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ἕνεκα τῆς ἐκλογῆς τῶν πατριαρχῶν, ἧτις περιλαμβάνει τοὺς ἀπογόνους των, εἶναι, οὐχ ἥττον, τὰ ἀντικείμενα τῆς ἀγάπης του, καὶ ἡ

* «Κατὰ μὲν τὸ Εὐαγγέλιον ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας».

ώρα τῆς καταλλαγῆς θὰ ἠγήσῃ δι' αὐτούς. Τέλος ὅταν ὁ Παῦλος, ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς αὐτοὺς πιστοὺς, γράφει αὐτοῖς, ἐν κεφαλαίῳ Ε' τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς στ. 10, «Δοθέντος ὅτι, ἐνῶ διετελοῦμεν ἐχθροί, συνεφιλιώθημεν μετὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, κατ' ἰσχυρότερον λόγον, κατόπιν τῆς γενομένης συμφιλιώσεως, θέλομεν σωθῆ διὰ τῆς ζωῆς τοῦ υἱοῦ» * εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀμφιβάλλωμεν ὅτι ἡ λέξις ἐχθροὶ δὲν σημαίνει ἀντικείμενα τῆς θείας ἔχθρας, διότι ἐν τῇ ἀμέσως προηγουμένη προτάσει ἐγένετο λόγος περὶ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τῆς ὁποίας ἠλευθερώθημεν διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ ἐννοια αὕτη τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ ἀναφαίνεται συχνάκις ἐν ταῖς Γραφαῖς (πρβλ Ρωμ. Α'. 18, Β'. 5, Ἐφ. Β'. 3 κ. τ. λ.). Πρέπει φυσικὰ ν' ἀπομακρύνωμεν ἀπὸ τῆς ιδέας τῆς ὀργῆς, ὅταν αὕτη ἀναφέρεται εἰς τὸν Θεόν, πᾶν ὅ,τι ρυπαίνει συνήθως τὸ συναίσθημα

* Εἰ γάρ, ἐχθροὶ ὄντες, κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῶ μᾶλλον, καταλλαγέντες, σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ». (Ρωμ. Ε' 10).

τοῦτο παρὰ τοῖς ἀνθρώποις. Ἡ ὀργὴ αὕτη εἶναι ἢ ἠθικὴ ἀγανάκτησις ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ ἀγνότητι, ἢ ἀγία ἀντιπάθεια τοῦ ἀγαθοῦ ὄντος πρὸς τὸ κακόν, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀναμίξεως προσωπικῆς προσβολῆς καὶ ἐγωϊστικῆς μνησικακίας. Εἶναι ἢ ἀπαρέσκεια τὴν ὁποῖαν προξενεῖ εἰς τὸ ἅγιον ὃν ἢ θεὰ τοῦ ρύπου· ἢ βαθεῖα δὲ αὕτη ἀπαρέσκεια μαρτυρεῖται διὰ τῶν ἐξωτερικεύσεων καὶ τῶν παθημάτων τὰ ὁποῖα προέρχονται ἔνεκα ταύτης ἐπὶ τὸν προκαλέσαντα αὐτήν. Ἡ θεῖα ὀργὴ οὕτως ἐννοουμένη εἶναι ἀχώριστος τῆς αὐστηρᾶς διακρίσεως μεταξὺ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Ἡ ἄρνησις αὐτῆς θὰ κατεδίκαζεν ἡμᾶς νὰ θεωρῶμεν τὸ κακὸν οὐχὶ ὡς τὸ ἀντίθετον ἀλλ' ἀπλῶς ὡς ἀτελῆ μορφήν τοῦ ἀγαθοῦ.

Γνωρίζω ὅτι πολλοὶ θὰ συγκατετίθεντο ἀκόμη εἰς τὴν ἀπόδοχὴν τῆς ἐννοίας ταύτης ἐὰν ἤρχομεθα νὰ ἀναφέρωμεν αὐτήν εἰς τὴν ἁμαρτίαν καθ' ἑαυτήν, καὶ δὲν ἐφηρμόζομεν ταύτην εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Ἀκούομεν συχνάκις λόγους οἱοὶ οἱ ἀκόλουθοι: ὁ Θεὸς μισεῖ τὸ κακόν, ἀλλ' ἀγαπᾷ πάντοτε τὸν κακόν· οὗτος μένει τὸ ἀντικείμενον τῆς εὐνοίας

του καὶ τοῦ οἴκτου του, καὶ κατ' αὐτὴν ἀκόμη τὴν στιγμήν καθ' ἣν ἡ διαγωγή του πίπτει ὑπὸ τὸ πλήγμα τῆς θείας ἀποδοκιμασίας. Δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ οἰκειοποιηθῶμεν ἀνεπιφυλάκτως ταύτην τὴν διάκρισιν. Εἰς τὰ μνημονευθέντα χωρία, εἶναι πράγματι αὐτὰ ταῦτα τὰ πρόσωπα, καὶ ὄχι μόνον τὰ ἔργα αὐτῶν, τὰ ὁποῖα μαρτυροῦνται ὡς ἀντικείμενα τῆς Θείας ἐχθρας. Ἀναμφιβόλως ὁ εἰς τῶν λόγων τούτων (Ρωμ. ΙΑ', 28) ἀποδεικνύει ὅτι ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος δύναται συγχρόνως νὰ εἶναι μισητὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀγαπητὸς αὐτοῦ· μισητὸς καθ' ὅσον εἶναι ἁμαρτωλός, ἀγαπητὸς καθ' ὅσον εἶναι δεκτικὸς σωτηρίας. Ἀλλ' ὁ συγχρονισμὸς οὗτος τῶν ἀντιθέτων συναισθημάτων παρὰ τῷ Θεῷ δὲν δύναται νὰ εἶναι εἰμὴ προσωκαιρος. Ὑπάρχει κατ' ἀνάγκην μετάβασις εἰς κατάστασιν ἀπόλυτον καὶ ὀριστικὴν. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι θέλησις· ἰδοὺ ἡ οὐσία τῆς προσωπικότητος αὐτοῦ, καὶ ἡ θέλησις δὲν δύναται νὰ ταλαντεύηται ἐπ' ἀόριστον μεταξὺ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Θὰ καταλήξῃ ἐπὶ τέλος εἰς τὸ νὰ ἀποφασίσῃ ὀριστικῶς εἴτε ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς εἴτε ὑπὲρ τοῦ ἄλλου. Ὅσον ἡ σχέσις μεταξὺ τοῦ

Θεοῦ καὶ ἐκάστου ἀνθρώπου θὰ καταλήξῃ εἰς τὸ νὰ ἀπλοποιηθῇ τελείως. Ἐὰν τὸ ἄτομον ἀπελευθερωθῇ τῆς δυνάμεως τοῦ κακοῦ, πᾶσα ἔχθρα θὰ καταπαύσῃ. Ἐὰν παραδοθῇ τελείως εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἀνταρσίας ἢ ἔχθρα θὰ ὑπερισχύσῃ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἄς μὴ ἀντιτείνῃ τις ἐνταῦθα τὸ ἀναλλοίωτον τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ Θεὸς ἀκριβῶς θὰ μετεβάλλετο ἐάν, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος μεταβάλλεται, δὲν μετεβάλλετο καὶ αὐτὸς ἀπέναντι τούτου. Ἡ πρόοδος αὕτη τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην διεύθυνσιν εἶναι ἐλευθέρως ἀλλ' ἄφευκτος. Ἐπὶ τέλος τὸ ἄτομον θὰ ταυτισθῇ μετὰ τῆς ἀρχῆς εἰς τὴν ὁποίαν παρεδόθη, καὶ ὁ Θεὸς δὲν δύναται νὰ τὸ χωρίσῃ ἀπὸ ταύτης.

Αὕτη εἶναι ἡ κατάστασις τῆς ἀμεταβλήτου σωτηρίας ἢ τῆς ὀριστικῆς καταδίκης, τῶν δύο τούτων ἀντιπόδων τοῦ ἠθικοῦ κόσμου πρὸς τὸν ἕνα ἢ τὸν ἕτερον τῶν ὁποίων φέρεται ἀκαταπαύστως πᾶν ἐλεύθερον ὄν.

Προκύπτει ἐντεῦθεν ὅτι ἡ σχέσις ἔχθρας τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς διατηρεῖ πρὸς τὸν ἁμαρτωλόν, καίτοι βαθμιαία ἐν τῇ ἀναπτύξει αὐτῆς, εἶναι πραγματικὴ καὶ δύναται τέλος νὰ ἀποκρυσταλ-

λωθῆ ἀπολύτως. Τοῦτο εἶναι τὸ δίδον εἰς τὴν βιβλικὴν ἰδέαν τῆς καταλλαγῆς χαρακτηῖρα τοσοῦτον σοβαρὸν καὶ τοσοῦτον ἐπίσημον.

Ἡ καταλλαγή εἶναι τὸ γεγονὸς τὸ ὁποῖον θέτει τέρμα εἰς τὴν διπλῆν ἔννοιαν τῆς καταλλαγῆς. ταύτην ἔχουσαν καὶ τὸ ὁποῖον δημιουργεῖ κατάστασιν πραγμάτων ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ Θεὸς δύναται νὰ χαίρῃ διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὡς δι' ὃν ἀνταποκρινόμενον εἰς τὸ σχέδιον αὐτοῦ, ὁ δὲ ἄνθρωπος νὰ χαίρῃ διὰ τὸν Θεόν, ὡς διὰ Κύριον ὁ ὁποῖος δὲν θέτει πλέον ἐμπόδιον εἰς τὴν εὐτυχίαν του. Ποία εἶναι ἡ πρᾶξις ἢ ὁποία θὰ χρησιμεύσῃ ὡς βάσις εἰς μεταβολὴν τόσον ὀριστικὴν διὰ τὸ μέλλον τοῦ ἀνθρώπου; Φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως ὅτι τοῦτο δὲν δύναται νὰ εἶναι εἰμὴ ἢ ἀποκατάστασις τῆς ἀγιότητος ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ζωῇ. Ὅπως ἡ ἁμαρτία ἦτο ἐκείνη ἢ ὁποία ἐπέσυρεν ἐφ' ἡμᾶς τὴν θείαν ἀπαρέσκειαν, δὲν εἶναι φυσικὸν τὸ ἀντίθετον τῆς ἁμαρτίας, ἤτοι ἡ καθάρσις αὐτῆς, νὰ κάμῃ τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀνακτήσῃ τὴν θείαν εὐνοίαν; Ἡ Βίβλος γνωρίζει πράγματι εἰρηνοποίησιν μεταξὺ Θεοῦ καὶ

ἀνθρώπου βασιζομένην εἰς τὴν ἐγκατάστασιν τῆς ἀγιότητος ἐν τῷ τελευταίῳ τούτῳ. Οὕτως, ἐν τῷ χωρίῳ Ρωμ. Ε'. 9,10 ὁ ἅγιος Παῦλος ὁμιλεῖ περὶ τῆς σωτηρίας ἣτις θὰ προκύψῃ ἐκ τῆς **ζωῆς τοῦ Χριστοῦ** πραγματοποιουμένης ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Ἀλλ' ἡ Βίβλος, ἐξ ἄλλου, γνωρίζει πολὺ καλῶς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ ἀδυναμίαν, δι' ἃ ἀποφεύγει νὰ θέσῃ ὡς **ἀρχὴν** τῆς ἀνορθώσεως αὐτοῦ σωτηρίαν ἔχουσαν ὄρον τὴν ἀγιότητα. Ἡ βασιλεία τῆς ἀγιότητος ἐν ἡμῖν δὲν δύναται νὰ προκύψῃ εἰμὴ δι' ἐσωτερικῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ Θεοῦ. «Εἰς μόνον εἶναι ἀγαθός,» εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· τὸ δημιούργημα δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀγαθὸν εἰμὴ διὰ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ μόνου τούτου ἀγαθοῦ. Ἀκριβῶς δὲ τὸν μετὰ τοῦ Θεοῦ τοῦτον δεσμὸν τὸ ἀμάρτημα διέρρηξε. Πρέπει οὗτος νὰ δεθῇ ἐκ νέου διὰ τῆς καταλλαγῆς, ἵνα ἡ ἀγιότης, καρπὸς τῆς ἐνώσεως ταύτης, καταστῇ ἐκ νέου δυνατὴ παρ' ἡμῖν. Ὑπάρχει λοιπόν, ἀναμφιβόλως, εἰρηνοποίησις ὀριστικὴ, ἀμετάθετος, ἡ ὁποία θὰ βασιζέται ἐπὶ τῆς ἐν ἡμῖν βασιλευούσης ἀγιότητος. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται περὶ ταύτης ἐνταῦθα. Πρόκειται περὶ τῆς ἀρχικῆς καταλλα-

γῆς, τῆς προκαταρκτικῆς, ἣτις προηγεῖται τοῦ ἁγιασμοῦ καὶ ἡ ὁποία μόνη τὸν καθιστᾷ δυνατόν. Ἡ πρώτη εἶναι ἡ μετάβασις ἀπὸ τῆς καταστάσεως τῆς χάριτος εἰς τὴν κατάστασιν τῆς δόξης, ἐκ τῆς οἰκονομίας τῆς πίστεως εἰς τὴν οἰκονομίαν τῆς θείας, ἡ δευτέρα, ἡ ὁποία εἶναι πρώτη χρονολογικῶς, ὑποτελεῖ τὴν μετάβασιν ἀπὸ τῆς καταστάσεως τῆς καταδίκης εἰς τὴν κατάστασιν τῆς χάριτος, ἀπὸ τῆς ζωῆς ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ εἰς τὴν ζωὴν ἐν τῇ πίστει.

Τίνες εἶναι οἱ ὅροι τῆς καταλλαγῆς, ἐὰν ἐλάβωμεν τὴν λέξιν ταύτην ἐν τῇ δευτέρᾳ σημασίᾳ, ἣτις εἶναι ἡ συνηθεστέρα ἐν τῇ Γραφῇ; Εἶναι ἀπαραίτητον ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ δύναται ὁ Θεὸς νὰ θεωρῇ τὸν ἁμαρτωλὸν χωρὶς νὰ δοκιμάζῃ τὸ αἴσθημα τῆς ἀποδοκιμασίας τὸ ὁποῖον γεννᾶται παρ' αὐτῷ ὅταν θεωρῇ τὴν ἁμαρτίαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος νὰ δύναται νὰ θεωρῇ ἐν τῷ Θεῷ τὸν κριτὴν τῆς ἁμαρτίας χωρὶς νὰ αἰσθάνηται ἑαυτὸν ἀντικείμενον τῆς ἀπαρεσκειᾶς τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς κατακρίσεως ἐκ μέρους αὐτοῦ. Διὰ τίνος μέσου δύναται νὰ ἐπι-

τευχθῆ τὸ διπλοῦν τοῦτο ἰποτέλεσμα ἄνευ τοῦ ὁποίου δὲν ὑπάρχει καταλλαγή;

Τὸ μέσον τοῦτο θὰ εὔρεθῆ μόνον ἐν τῇ ὑπάρξει καὶ τῷ ἔργῳ ἐνὸς ἀνθρώπου ὅστις θὰ δυνηθῆ νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ἐξῆς δύο ὑποχρεώσεις: 1ον) Νὰ ἀγάγῃ μέχρι πέρατος, ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ, χωρὶς νὰ ἐκτραπῆ, τὴν κανονικὴν ἐξέλιξιν εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἦτο κεκλημένη καὶ νὰ ὀδηγήσῃ οὕτως, ἐν ἑαυτῷ, τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν εἰς τὸ τέλος τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς εἶχεν ὀρίσει εἰς αὐτήν. 2ον) Νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ διὰ τῆς πτώσεως ἡμῶν προξενηθὲν ἀδίκημα.

Ἴδου τί ἔκαμεν ὁ Ἰησοῦς Χριστός, αὐτὸ εἶναι τὸ ἔργον τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν. Ἀφ' ἐνὸς ἤγαγε μέχρι τῆς τελειότητος, ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ, τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἡ ὁποία εἶχεν ἐγκαταλειφθῆ ἡμιτελῆς ἕνεκα τῆς πτώσεως τοῦ πρώτου ἀνθρώπου, ἀφ' ἑτέρου ἀποκατέστησε τὴν ἐκπεσοῦσαν ἀνθρωπότητα καὶ ἐτοποθέτησεν αὐτήν ἐκ νέου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐνθα δύναται τοῦ λοιποῦ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν προορισμὸν τῆς.

Διὰ τῶν δύο τούτων πράξεων ἡ καταλλαγή

ἐτελειώθη δι' αὐτοῦ μεταξύ Θεοῦ καὶ ἡμῶν.

1. — Ὁ ἄνθρωπος, τοιοῦτος οἶον ὁ Θεὸς εἶχε δημιουργήσει αὐτόν, ἦτο ἀγαθός, οὐχὶ τέλειος, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ τελείου, ἀλλ' εἶχε τὸ πᾶν ἵνα καταστῆ τοιοῦτος. Ἦτο ἡ ἔξοχότης ἐν τῇ ἀφειτηρίᾳ της, οὐχὶ ἐν τῷ τέρματι αὐτῆς. Ἡ ἠθικὴ τελειότης δὲν δύναται νὰ εἶναι εἰμὴ καρπὸς τῆς ἐλευθερίας, τὸ ἀποτέλεσμα σειρᾶς ἀποφάσεων τελείως ἐκουσίων ἐν τῇ διευθύνσει πρὸς τὸ ἀγαθόν. Ὁ ἄνθρωπος ἐκαλεῖτο νὰ συντρέξῃ καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ ἠθικοῦ του προορισμοῦ· ἰδοὺ διατὶ ἐδημιουργήθη ἀθῶος, ἀλλ' οὐχὶ ἅγιος.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἤρχισεν ἡ ἐργασία διὰ τῆς ὁποίας ὄφειλε νὰ φθάσῃ ἐκ τῆς πρώτης του καταστάσεως εἰς τὴν ἀνωτέραν κατὰστασιν διὰ τὴν ὁποίαν εἶχε δημιουργηθῆ· τὸ ἔργον του ἦτο νὰ μεταμορφώσῃ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ ζωὴν εἰς ζωὴν πνευματικὴν, καὶ τοῦτο διὰ τῆς ἐλευθέρας θυσίας τῆς πρώτης, διὰ σταθερᾶς ὑποταγῆς εἰς τὰς

διαδοχικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ θείου θελήματος. Γνωρίζομεν—καὶ ἡ κατάστασις ἐκάστου ἀνθρώπου ἐρχομένου εἰς τὸν κόσμον τὸ ἀποδεικνύει—ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐξώκειλεν ἅμα τῇ ἐνέργει τῆς ἐργασίας ταύτης, καὶ ὅτι ἡ ἠθικὴ του ζωὴ διεφθάρη δια τῆς πτώσεως ἐκείνης μέχρι τοῦ σπέρματος αὐτῆς. Γεννώμεθα πάντες ὡς ἐνσαρκώσεις τῆς ἀρχηγόνου ἐκείνης **διεφθαρμένης** ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ ἡ πορεία τῆς ἀναπτύξεώς μας διαφέρει μᾶλλον ἢ ἦττον παρὰ πᾶσι τοῦ κανονικοῦ ροῦ τῶν πραγμάτων.

Τί εἶχε νὰ κάμῃ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ ἀνελάμβανε νὰ ἐπισπάσῃ ἐφ' ἡμᾶς ἐκ νέου τὴν θεῖαν εὐνοίαν ; Νὰ δέσῃ ἐκ νέου τὸ νῆμα τῆς κανονικῆς ἐξελίξεως τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἰς τὸ σημεῖον ἔνθα εἶχε διαρραγῆ, νὰ ἀρχίσῃ ἐκ νέου ἀπὸ τῆς ἀθρότητας εἰς τὴν ἀγιότητα, νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν σειρὰν ἐκείνην τῶν πράξεων ὑπακοῆς ὧν ἐκάστη ἦτο μία θυσία τῆς φυσικῆς ζωῆς, νὰ φθάσῃ εἰς τὴν σφαιρὰν ἐκείνην τῆς ἀνωτέρας ὑπάρξεως ἣν ἡ Γραφὴ καλεῖ **πνευματικὴν ζωὴν** καὶ νὰ ἀγιάσῃ τελείως ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ πᾶσαν τὴν ἀνθρωπίνην ἐνέργειαν.

Τοῦτο εἶναι τὸ ἔργον τοῦ Ἰησοῦ. Ἀποδεικνύεται δὲ ἐκ τῆς μελέτης τῆς ζωῆς αὐτοῦ, οἷα διαγράφεται ἐν τοῖς εὐαγγελικοῖς ἀπομνημονεύμασιν. Ἐπραγματοποίησε τὸν ἄνθρωπον οἷος ἔπρεπε νὰ εἶναι καὶ ἐξεπλήρωσε πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τὴν καθαρὰν καὶ τελείαν ἐκείνην προσφορὰν τοῦ ἐγώ, τὴν ὁποίαν ἕκαστος θαυμάζει ὡς τὴν τελειοτάτην ὑπάρχουσαν, καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀναγνωρίζομεν τὴν ἀπόλυτον ἱκανοποίησιν τὴν δοθεισάν εἰς τὴν ἠθικὴν ὑποχρέωσιν.

Εἰς μίαν τοιαύτην ζωὴν ἐφαρμόζεται ἡ ἔκφρασις τοῦ ἁγίου Παύλου, ληφθεῖσα ἐκ τῶν εἰκόνων τῆς λευϊτικῆς λατρείας: *θυσία εἰς ὄσμην εὐωδίας* (Ἐφ. Ε' 2). Θεωρῶν τὸ θέαμα τοῦτο ὁ Θεός, ἐὰν εἶναι πραγματικῶς ἠθικὸν πρόσωπον, ἦτοι δεκτικὸν ἀγάπης καὶ χαρᾶς, ὄφειλε νὰ *ἱκανοποιηθῇ*· διότι διὰ τούτου ἐδόθη ἐν τέλει ἱκανοποίησις εἰς τὴν αἰώνιαν αὐτοῦ βουλήν. Τοῦ λοιποῦ ἡ ἀνθρωπίνη φυλὴ ὑπάρχει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐν ὑποδείγματι τελείῳ, τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ γίνῃ ἡ ἀρχὴ ἀνθρωπότητος ἀνακαινιζομένης κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ πρωτοτύπου τούτου.

Τὸ νὰ προσκολληθῶμεν εἰς τὸν νέον τοῦτον Ἀδάμ, νὰ ἐπενδυθῶμεν τὸν τρόπον τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως, ἔστω καὶ διὰ μόνης τῆς ἐπιθυμίας τῆς καρδίας, εἶναι ἤδη τοῦτο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Θεοῦ ὡς νὰ ἀναπαράγωμεν τὸ πρότυπον αὐτό· εἶναι τρόπον τινὰ ὡς νὰ ἔχωμεν ἐπιτελέσει τὸ ἔργον· εἶναι κατὰ τοὺς λόγους τοῦ ἁγίου Παύλου, νὰ καταστῶμεν εὐάρεστοι ἐν τῷ **Ἡγαπημένῳ** (Ἐφ. Α'. 4—5).

2. Ὁ Χριστὸς δὲν **ἐτελείωσε** (consommer)

<p>Ἄλλοτε ὁ Ἰησοῦς ἀνορθωτῆς τῆς ἐκπεσοῦσης ἀνθρωπότητος.</p>	<p>μόνον τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἢ ὅποια μέχρι αὐτοῦ εἶχε μείνει ἡμιτελής, ἀποκατέστησεν (rèhabilité)</p>
---	--

ἔτι τὴν ἐκπεσοῦσαν ἀνθρωπότητα. Αὕτη εἶναι ἡ δευτέρα ὄψις τοῦ ἔργου τὸ ὁποῖον ἐξέπληρωσεν ὑπὲρ ἡμῶν καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ἔφερον εἰς πέρας τὴν καταλλαγὴν ἡμῶν. Ἄλλ' ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι τὸ δυσχερέστερον μέρος τοῦ ἔργου του εἶναι ἐπίσης διὰ τὴν διάνοιαν ἡμῶν τὸ δυσκολώτερον πρὸς ἐμβάθυνσιν. Ὁ ζόφος, ὅστις καλύπτει τὴν ἁμαρτίαν καὶ πᾶν ὅ,τι ἔπεται ἐξ αὐτῆς, τὸ περιβάλλει μὲ τὴν σκιάν του.

Ἐπάρχει ἐν τῷ Θεῷ τελειότης μὲ τὴν ὁποίαν
 δὲν ἀσχολεῖται σήμερον τὸ
 Ἡ Δικαιοσύνη τοῦ κοινὸν πνεῦμα τοῦ ἔρευ-
 Θεοῦ. νᾶν· αὕτη εἶναι ἡ δικαιο-
 σύνη. Ἡ ιδιότης αὕτη,
 συμφώνως πρὸς τὸν παραδεδεγμένον ὄρισμόν,
 συνίσταται εἰς τὸ νὰ μεταχειρίζηται ἕκαστον
 κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Πῶς νὰ ἐξαλείψωμεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ θείου
 χαρακτῆρος; Ὁ Θεὸς θὰ ἦτο ἀκόμη Θεός, ἐὰν
 δὲν ἦτο δίκαιος; Αὐτὸς ὁ δημιουργὸς τῆς ἐλευ-
 θερίας καὶ τῆς ἠθικῆς εὐθύνης, θὰ ἦτο συνε-
 πῆς πρὸς ἑαυτὸν ἐὰν, ἀφοῦ ἔθηκε τὰς μεγάλας
 ταύτας ἀρχὰς πάσης ἠθικότητος ἐν τῇ ἀνθρω-
 πίνῃ συνειδήσει, δὲν ἐσέβετο αὐτὰς κρίνων τὸν
 ἄνθρωπον κατὰ τοὺς ἱεροὺς τούτους κανόνας,
 τοὺς ὑπ' αὐτοῦ τεθειμένους, καὶ ἐγκεχαραγμέ-
 νους διὰ τῆς χειρός του ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν;

Τὸ ἀγαθὸν εἶναι ἡ βασιλεύουσα τάξις με-
 ταξὺ τῶν ὄντων, ὁποία ὑπαγορεύεται ἐξ αὐ-
 τῆς ταύτης τῆς φύσεως αὐτῶν. Ἡ θεία δικαι-
 οσύνη εἶναι ἡ φρουρὸς τῆς τάξεως ταύτης καὶ
 κατὰ συνέπειαν ἡ ἐγγύησις τοῦ ἀγαθοῦ ἐν τῷ
 σύμπαντι. Αὕτη διατηρεῖ διὰ τοῦ μέσου τῆς

τιμωρίας τὴν τάξιν ἢ ὁποία ταράσσεται ἀπὸ τὰς μικρὰς ἀτάκτους θελήσεις τῶν ἐλευθέρων δημιουργημάτων. Ἡ τιμωρία δύναται νὰ ὀρισθῇ ὡς ἐξῆς: διατήρησις τῆς τάξεως ἐν μέσῳ τῆς ἀταξίας, ἄνευ προσβολῆς τῆς ἐλευθερίας.

Ὁ χαρακτήρ τῆς τιμωρίας εἶναι ἡ ὀδύνη.

Αὕτη ὁδηγεῖ τὸ δημιούργημα εἰς τὴν

Ὁ αἱματηρὸς θάνατος
ποινὴ τῆς ἀποστασίας
ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

συνείδησιν τοῦ κακοῦ, ὡς κακοῦ. Τὸ

αἰσθητὸν κακὸν εἶ-

ναι δι' αὐτὸ ἡ ἀποκάλυψις τοῦ διαπραχθέντος κακοῦ. Ἐν τῇ φυσικῇ σφαίρᾳ τί θὰ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰάν ἐν τῶν μελῶν αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ καῖ χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ πόνον διὰ τοῦτο; Ἡ ὑπαρξὶς αὐτοῦ θὰ διεκινδύνευεν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν χωρὶς νὰ ἔχη τὴν ἐλαχίστην ὑποψίαν περὶ τούτου. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐν τῷ ἠθικῷ πεδίῳ. Δὲν πρέπει νὰ δύναται νὰ ἁμαρτάνῃ ὁ ἄνθρωπος χωρὶς νὰ εἰδοποιῆται ὑπὸ μιᾶς ὀδύνης ἐσωτερικῆς ἢ ἐξωτερικῆς, ὅτι ἡ ψυχὴ του εὐρίσκεται ἐν ἀταξίᾳ καὶ διατρέχει κίνδυνον.

Ἐὰν δὲ ὁ ἁμαρτωλὸς τολμήσῃ νὰ προσβάλλῃ

ἀπ' εὐθείας τὴν θείαν Μεγαλειότητα καὶ ν' ἀρνηθῆ ἔν συνειδήσει τὴν ἐξάρτησιν ἐν τῇ ὁποίᾳ εὐρίσκεται ἀπέναντι τοῦ δημιουργοῦ, ἢ ἀπλῆ ὀδύνη δὲν ἀρκεῖ πλέον. Ἐναυάγησεν ἐν προκειμένῳ αὐτὴ αὕτη ἢ ὑπαρξίς τοῦ ἀνθρώπου. «Ὁ μισθὸς τῆς ἁμαρτίας εἶναι θάνατος».

— «Δύναμαι νὰ ζήσω ἄνευ σοῦ καὶ ἄκοντός σου», φαίνεται ὡς νὰ λέγῃ ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν Θεὸν πράττων τοιοῦτοτρόπως.

— «Ἡ ζωὴ σου ἦτο δῶρον ἐμὸν· τοῦτο τὸ δῶρον ἀφαιρεῖται ἀπὸ σοῦ», τοιαύτη εἶναι ἡ νόμιμος ἀπάντησις τῆς θείας δικαιοσύνης εἰς τὴν αὐθάδη ταύτην πρόκλησιν, ἣτις ρίπτεται κατ' αὐτῆς. Ὁ ἄμεσος θάνατος, ὁ θάνατος διὰ τῆς ἐκχύσεως τοῦ αἵματος — διότι, ὡς λέγει ἡ Γραφή, ἐν τῷ αἵματι ἐδρεύει ἡ ζωὴ — ἰδοὺ ἡ δικαία τιμωρία τῆς ἁμαρτίας, ἀφ' ἧς ἐκδηλωθῆ ὡς ἀποστασία ἐνσυνείδητος καὶ ἐσκεμμένη ἐναντίον τοῦ δημιουργοῦ τῆς ζωῆς. Αὕτη ἦτο ἡ τιμωρία διὰ τῆς ὁποίας ὁ Θεὸς εἶχεν ἀπειλήσει τὸν Ἀδάμ. «Κατὰ τὴν ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἁμαρτήσῃς θὰ ἀποθάνῃς» * Ἐν

* Σ. Μ. Τὸν αἱματηρὸν θάνατον ἐξαίρει ἐνταῦθα

τούτοις ὁ Θεὸς δὲν εὔρεε καλὸν νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν ὅλην τὴν αὐστηρότητα τῆς δικαίας τιμωρίας. Ὁ ἁμαρτωλὸς Ἀδὰμ ἔζησε, καὶ ἐπὶ μακρὰν σειρὰν αἰῶνων οἱ ἀπόγονοί του ἐξηκολούθουν νὰ ἁμαρτάνωσι—καὶ νὰ ζῶσιν. Ὁ θάνατος ἐβασίλευσεν ἀναμφιβόλως, ἀλλὰ κατὰ τὸ φαινόμενον ὡς ἀποτέλεσμα τῆς φυσικῆς παρακμῆς τῶν ὀργάνων καὶ τῶν δυνάμεων. Ὁ θάνατος οὗτος δὲν εἶχε ποσῶς τὸν χαρακτῆρα κεφαλικῆς ἐκτελέσεως· δὲν ἦτο οὐδαμῶς ἡ ἐκδήλωσις τῆς θείας δικαιοσύνης. Ἡ τελειότης αὕτη ἔμενε λοιπὸν κεκαλυμμένη ἐν τῇ καταστάσει ἐκείνῃ τῶν πραγμάτων, ὅχι ὀλιγώτερον ἀπὸ ὅτι ἦσαν τότε ἡ ἀγαθότης, ἡ ἀγιότης καὶ ὅλα τὰ ἅγια στοιχεῖα τοῦ θείου χαρακτῆρος.

Ἡμέρα τις ἔπρεπε νὰ ἀνατείλῃ καθ' ἣν ἡ ἀκανόνιστος αὕτη κατάστασις πραγμάτων θὰ παρεχώρει τὴν θέσιν αὐτῆς εἰς τὴν πλήρη ἐκδήλωσιν τῆς δικαιοσύνης ἀναβληθεῖσαν ἐπὶ μακρόν. Καὶ ποία ὑπῆρξεν ἡ ἐκδήλωσις αὕτη;

ὁ συγγραφεὺς χωρὶς νὰ ἀποκλείῃ τὴν συνύπαρξιν καὶ τοῦ πνευματικοῦ θανάτου (ἠθικοῦ χωρισμοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ), οὗτινος ὅμως ἡ μνεία δὲν ἔχει θέσιν ἐν προκειμένῳ.

Ὁ Θεὸς προέτεινεν ἄρα γε ὁρατῶς τὸν βραχίονα αὐτοῦ, συνέλαβε πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς τοὺς ζῶντας ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐπέβαλε δημοσίᾳ εἰς ἓνα ἕκαστον ἐξ αὐτῶν τὴν ὀρειλομένην ποινὴν ; Μήπως ὁ θάνατος ἐθέρωσε δι' ἐνὸς κτυπήματος τοῦ δρεπάνου αὐτοῦ τὴν ἀποστατήσαν ἀνθρωπότητα ;

Οὐχί, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς ἤθελε δὲν ἦτο ἡ ἱκανοποίησις τοῦ δικαίου αὐτοῦ δι' ἐκχύσεως χειμάρρων αἱμάτων καὶ δι' ἀκριβοῦς ἰσοδυναμίας τῆς ποινῆς πάντων πρὸς τὴν ἁμαρτίαν πάντων. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἦτο ἐν πρώτοις νὰ φανερώσῃ κατὰ τρόπον ἀνεξάλειπτον τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου τὴν ὁποίαν ἐπάγεται ἡ ἁμαρτία καὶ κατὰ δεύτερον λόγον νὰ ἐπιτύχῃ ἐκ μέρους τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως τὴν μετὰ εἰλικρινείας καὶ ταπεινώσεως ἀναγνώρισιν τοῦ θείου τούτου δικαίου. Διότι μία τοιαύτη ἀναγνώρισις εἶναι ἡ ἀληθῆς ἐπανόρθωσις τοῦ διαπεπραγμένου πρὸς τὸν Θεὸν ἀδίκου, καὶ διὰ τοῦτο ἀκριβῶς τὸ θεμέλιον τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς σαλευθείσης ἠθικῆς τάξεως.

Ὅταν, ἡ ταραχοποιὸς θέλησις πεισθῇ περὶ

τοῦ ἀδίκου της καὶ ἀναγνωρίση μόνη της ἑαυ-
τὴν ἀξίαν θανάτου, ἢ τάξις ἐνίκησεν ἐν τῷ
μέσῳ τῆς ἀταξίας. Ὁ Θεὸς δύναται τόσῳ εὐ-
κολώτερον νὰ ὑποχωρήσῃ ἀπὸ τοῦ δικαιώμα-
τός του νὰ τιμωρήσῃ, ὅσῳ τὸ δικαίωμα τοῦτο
ἀνεγνωρίσθῃ εἰλικρινέστερον καὶ πληρέστερον
ὑπὸ τοῦ ἐνόχου.

Εἰς ταύτην τὴν γενικὴν ἔποψιν πρέπει νὰ
τεθῶμεν διὰ νὰ ἐννοήσωμεν τὴν ἐξήγησιν τὴν
ὁποίαν ὁ ἅγιος Παῦλος ἔδωκεν ἐν κεφαλαιῳδει
τινι χωρίῳ περὶ τῆς θυσίας τοῦ Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ. Ἴδου οἱ λόγοι αὐτοῦ, Ρωμ. Γ' 24 κ. ἐ.
«Κηρυττόμεθα δίκαιοι δωρεὰν διὰ τῆς χά-
ριτος τοῦ Θεοῦ, δυνάμει τῆς ἀπολυτρώ-
σεως τῆς ἐν τῷ Χριστῷ Ἰησοῦ. Τοῦτον ὁ
Θεὸς προώρισε μέσον ἐξιλεώσεως διὰ τῆς
πίστεως εἰς τὸν αἱματηρὸν αὐτοῦ θά-
νατον, πρὸς ἐπίσημον ἐκδήλωσιν τῆς δι-
καιοσύνης αὐτοῦ, ἕνεκα τῆς παραβλέψεως
τῶν κατὰ τοὺς διαρρεύσαντας αἰῶνας δια-
πραχθέντων ἁμαρτημάτων ἐν τῷ καιρῷ
τῆς ἀνοχῆς τοῦ Θεοῦ, πρὸς ἐπίσημον,
λέγω, ἐκδήλωσιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ
ἐν τῷ παρόντι καιρῷ, διὰ νὰ εἴνε ὁ Θεὸς

»δίκαιος καὶ νὰ κηρύττῃ δίκαιον* τὸν πι-
»στεύοντα εἰς τὸν Ἰησοῦν»**.

Κατὰ τὸ χωρίον τοῦτο, μεγάλη τις ἐπανόρθωσις ἦτο ἀναγκαία ἵνα ἡ συγχώρησις τῆς ἁμαρτίας τῆς ἀνθρωπότητος δυνηθῇ νὰ πραγματοποιηθῇ. Ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ ἦτις

* Σ. Μ. Ἐν τῷ ἐκτιθεμένῳ χωρίῳ καὶ ἐν τῇ καθόλου γλώσσει τῆς Γραφῆς τὸ ἐπίθετον δίκαιος ἀναφερόμενον μὲν εἰς τὸν Θεὸν—ὁ Θεὸς ἐστὶ δίκαιος—σημαίνει τὴν ιδιότητα τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ καθ' ἣν ἀποδίδει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀποδιδόμενον δὲ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἄνθρωπον—δικαιοῦν τὸν ἁματωλὸν—σημαίνει τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀνακλήρουσιν τοῦ ἀνθρώπου ὡς εὐρισκομένου ἐν πλήρει ἁρμονίᾳ πρὸς τὸ σχέδιον αὐτοῦ, ὡς ἐκπληρώσαντος πᾶσαν τὴν ἡθικὴν ὑποχρέωσιν.

** Τὸ κείμενον διατυπῶνται ἐπὶ λέξει ὡς ἑξῆς :

«Δικαιούμεθα δωρεάν, τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃν προέθετο ὁ Θεὸς ἰλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ Θεοῦ, πρὸς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον καὶ δικαιοῦνται τὸν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ». (Ρωμ. Γ' 21—26).

τιμωρεῖ τὸ κακὸν—τόσον ἀληθῶς ὅσον ὁ Θεὸς. θέλει σπουδαίως τὸ ἀγαθὸν—εἶχε μείνει κεκαλυμμένη καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Ἱστορίας. Οἱ ἁμαρτωλοὶ δὲν εἶχον φθάσει ποσῶς εἰς τὴν πλήρη συνείδησιν τῆς τιμωρίας τῆς ὁποίας ἦσαν ἄξιοι. Ἐχρειάζετο λοιπὸν ἐπίσημος ἐκδήλωσις διὰ τῆς ὁποίας ὁ Θεὸς νὰ ἀπεδείκνυε τὸ ὀρθὸν τῆς δικαιοσύνης του καὶ ἐμάνθανεν εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦτο τὸ ἀξίωμα: «Ὅστις δήποτε ἐπαναστατεῖ κατὰ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἄξιος θανάτου».

Ἐὰν αὕτη ἡ ἀναγκαία ἐκδήλωσις ἦτο ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, τὸ
Τὸ ἐλατήριον τοῦ Θεοῦ ἀποτελεσμα προσω-
 ἦτο ἀπειρος ἀγάπη. πικῆς μνησικακίας,
 εἰάν ἦτο ἡ ἐκδίκησις.
 ἀνωτέρου τινος προσβληθέντος ἐν τῷ αἰσθήματι τῆς ἀξιοπρεπείας του καὶ τοῦ κύρους αὐτοῦ, ὁ Θεός, ἐκτελῶν αὐτὴν δὲν θὰ παρέλειπε νὰ δειχθῇ ἀφειδῆς τοῦ αἵματος τῶν ἐνόχων. Θὰ ἐξωλόθρευεν ὅσῳ τὸ δυνατὸν περισσοτέρους καὶ διὰ τοιαύτης καταστροφῆς θὰ ἀπεδείκνυεν ἀσφαλῶς ὅτι ἡ μακρὰ του ἀνοχὴ πρὸς τὸν ἀποστατήσαντα κόσμον ἦτο οὐχὶ ἀδιαφορία διὰ:

τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ μακροθυμία πρὸς τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Ἀφ' ἑτέρου ὁμως τί ἤθελε παραγάγει μία τοιαύτη τιμωρία, εἰς δεύτερος καταγλισμός; Ἀντὶ νὰ ἀναγεννήσῃ τὴν ἀνθρωπότητα τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ σώσῃ, θὰ κατέστρεφεν αὐτήν. Ἡ ἀναγκαία ἐκδήλωσις τοῦ δικαίου τοῦ Θεοῦ ὄφειλε λοιπὸν νὰ εἶναι ὄλως διαφόρου φύσεως, διότι ὁ Θεὸς δὲν ἐκινήθη ἀπὸ συναίσθημά τι ἐκδικήσεως, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν γενναιόδωρον ἔμπνευσιν τῆς ἀγάπης τοῦ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ δύναται νὰ συγχωρῇ ἀγίως, δηλαδή χωρὶς διὰ τούτου νὰ καθησυχάζῃ τὸν ἁμαρτωλὸν βαδίζοντα εἰς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ.

Καὶ ὄντως, ὁ τρόπος ἀπολυτρώσεως τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς μετεχειρίσθη ἀπέδειξεν ὅτι ἐκείνο τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς ἤθελεν ἦτο ἡ ἔκχυσις οὐχὶ τοῦ πλείστου ἀλλὰ τοῦ ἐλαχίστου δυνατοῦ αἵματος, ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἠθικὸν ἐπιτευκταῖον ἀποτέλεσμα. Ἦρκεσεν εἰς αὐτὸν ἡ θυσία ἑνὸς μόνου, ἐν τῷ αἱματηρῷ θανάτῳ τοῦ ὁποίου ἐξεδήλωσεν ἐπισήμως τίνος ἦξιζον πράγματι πάντες· ἐν μόνον θυσιασθὲν θῦμα ἐπὶ τῇ θείᾳ τοῦ ὁποίου πάντες δύνανται καὶ ὀφείλουσι νὰ λέγωσι καθ' ἑαυτούς. «Ἴδού ὁ τρόπος καθ'

ὄν ἔπρεπε νὰ συμπεριφερθῆ πρὸς ἐμὲ ὁ Θεός. Τῆς καταδίκης ταύτης, τῆς ὁποίας εἶμαι μόνον μάρτυς ἤξιζον νὰ εἶμαι τὸ ἀντικείμενον».

Ὁ μοναδικὸς ἄνθρωπος ὁ ἐπιφορτισμένος νὰ διαδραματίσῃ τὴν φοβερὰν ταύτην ἀποστο-

λὴν ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς ἀν-

θρωπότητος ἔπρεπε νὰ εἶ-
Ο. Ανθρωπότης ἔπρε- **παι εἶναι ἀληθῶς**
ἄνθρωπος.

Μόνον ἐπὶ τούτῳ τῷ ὄρω-

ἠδύνατο νὰ ταῦτισθῆ μετ'

ἐκείνων τῶν ὁποίων ἔμελλε νὰ λάβῃ τὴν θέσιν.

διότι τὴν θέσιν ταύτην ἔπρεπε νὰ λάβῃ, οὐχὶ

ἀπὸ ἀπόψεως ἐξωτερικῆς μόνον, ἀλλ' ἠθικῶς,

διὰ πρᾶξεως ἀναλόγου πρὸς ἐκείνην δι' ἧς ἡμεῖς

καταρρίπτομεν τὸ μεσόστοιχον ὅπερ χωρίζει

τὴν προσωπικότητα ἡμῶν ἀπὸ τὴν τοῦ πλησίον

δσάκις ἐπεμβαίνομεν ὑπὲρ αὐτοῦ κατὰ τρόπον

ζῶντα καὶ πραγματικῶς αἰσθηματικόν.

Ὁ ἀληθὴς οὗτος ἄνθρωπος ἔπρεπε νὰ εἶναι

συγχρόνως ἄνθρωπος ἅγιος, τελείως ἅγιος.

καὶ τοῦτο διότι ἡ ἐκδήλω-

Καὶ ἀπολύτως ἅγιος. σις τῆς δικαιοσύνης τὴν ὁ-

ποίαν ὁ Θεὸς προετίθετο

νὰ δώσῃ εἰς τὸν κόσμον ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ.

κατὰ τὴν κεντρικὴν ταύτην στιγμὴν τῆς ἱστορίας, ἔπρεπε νὰ πληροῖ, δι' οὓς λόγους θὰ ἐκθέσωμεν ἀμέσως, τοὺς δύο τούτους ὅρους: 1ον νὰ εἶναι φαινὴ ἀποκάλυψις τοῦ δικαίου τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ἐπὶ τῆς ἐνόχου ἀνθρωπότητος· 2ον νὰ εἶναι ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου ἡ ταπεινὴ καὶ εἰλικρινὴς ἀναγνώρισις τοῦ θείου τούτου δικαίου. Λοιπὸν τὰ δύο ταῦτα ἠθικὰ γεγονότα ἀπῆλθον ἀμφοτέρωθεν τὴν τελείαν ἀγιότητα τοῦ Λυτρωτοῦ.

1ον) Ἐὰν ἐκεῖνος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ὁποίου ἐδίδετο εἰς τὸν ἁμαρῶδὸν κόσμον ἀπόδειξις τοῦ δικαίου τοῦ Θεοῦ δὲν ἦτο αὐτὸς οὗτος ἀπηλλαγμένος καθ' ὀλοκληρίαν τῆς ἁμαρτίας τῶν ἀδελφῶν του, θὰ ἀπέθνησκεν ὡς ἐξοφλῶν οὐχὶ τὴν ποινὴν τῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν ἀλλὰ τὴν ποινὴν τῶν ἰδικῶν του, πραγματῶς ὅπερ θὰ μετέβαλε πλήρως τὴν ἐννοίαν τοῦ μεγάλου τούτου γεγονότος. Ὅταν ἐχρειάσθη νὰ ὑψώσῃ ὁ Μωϋσῆς ὄφιν ἐπὶ πασσάλου διὰ νὰ ἐκδηλώσῃ δι' αἰσθητοῦ σημεῖον ὅτι ἡ μάστιξ, ἣτις εἶχε πλήξει τοὺς Ἰσραηλίτας, ἐνικᾶτο ὑπὸ τῆς θείας δυνάμεως, ὁ Θεὸς διέταξεν αὐτὸν νὰ ἐκθέσῃ οὐχὶ ἓνα πραγματικὸν ὄφιν, ἀλλὰ ὁμοίωμα ὄφεως. Διατὶ τοῦτο; Διότι ἐν

τῇ πρώτῃ περιπτώσει ἢ κηρυττομένη ἦττα θὰ ἦτο μόνον ἢ τοῦ ἀτομικοῦ ὄφους τοῦ προσηλωθέντος ἐπὶ τοῦ πασσάλου, ἐν ᾧ ἐν τῇ δευτέρᾳ δὲ χαλκοῦς ὄφεις ἦτο ὁ τύπος τοῦ εἶδους ὀλοκλήρου, καὶ τὸ σημεῖον τῆς ἦττης αὐτοῦ σημεῖον τῆς ἦττης ὄλων τῶν ζώντων ὄφρων. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἢ ἁμαρτία τῆς ἀνθρωπότητος ἔπρεπε νὰ προσηλωθῇ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ οὐχὶ ἐν τῷ προσώπῳ ἐνὸς ἁμαρτωλοῦ ἀλλ' ἐν τῷ προσώπῳ ἐνὸς ἀγίου. Ἡ ἁμαρτία οὕτω τιμωρουμένη ἐμφανίζεται διὰ τοῦ μέσου τούτου ὡς ἢ ἁμαρτία ὀλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος καὶ οὐχὶ ὡς ἢ τοῦ μόνου Ἐσταυρωμένου. Τοῦτο εἶχεν ἤδη ἐννοήσει ὁ Ἡσαΐας ὅταν ἔλεγεν: «Ἡμεῖς ἐνομίσαμεν ὅτι ἐτραυματίσθη καὶ ἐπληγώθη καὶ ἐταλαιπωρήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δι' ἑαυτόν, αὐτὸς ὅμως ἐτραυματίσθη διὰ τὰς παραβάσεις ἡμῶν καὶ ἐταλαιπωρήθη διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν»*. Τοῦτο διακηρύττει ἐπίσης ὁ

* «Ἡμεῖς δὲ ἐνομίσαμεν αὐτὸν τετραυματισμένον πεπληγωμένον ὑπὸ Θεοῦ καὶ τεταλαιπωρημένον. Ἀλλ' αὐτὸς ἐτραυματίσθη διὰ τὰς παραβάσεις ἡμῶν καὶ ἐταλαιπωρήθη διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν» (Ἡσ. ΝΓ' 4—5).

Ἁγιος Παῦλος διὰ τῶν ἐξῆς σπουδαιοτάτων λέξεων «Τὸν μὴ διαπράξαντα ἁμαρτίαν ὁ Θεὸς ἔκαμεν ἁμαρτίαν (θῦμα περὶ ἁμαρτίας) ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα ἡμεῖς γίνωμεν δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ»*.

2) Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἔπροεπε νὰ συντρέξῃ διὰ τῆς ταπεινῆς αὐτοῦ συγκαταθέσεως εἰς τὴν ἐπίσημον ταύτην ἐκδήλωσιν τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ ἐχρειάζεται ἀναγκαίως διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἔργου τούτου θῦμα τελείως ἄγνόν.

Τὸ ἔχομεν εἶπει: ἡ συνείδησις τοῦ ἁμαρτωλοῦ εἶναι, ἐν τινι μέτρῳ, ἡλλοιωμένη, νοθευμένη ὑπ' αὐτῆς τῆς ἁμαρτίας. Δὲν δύναται πλέον νὰ ὑψωθῇ εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς θείας ἀγιότητος, ὁπόθεν πηγάζει ἡ ἀπόφασις τοῦ θανάτου ὅστις πατάσσει τὴν ἁμαρτίαν. Διὰ νὰ ἐπικυρώσῃ τις εἰλικρινῶς τὴν ποινὴν τῆς ὁποίας ὁ ἁμαρτωλὸς εἶναι τὸ ἀντικείμενον πρέπει νὰ μισῇ τὴν ἁμαρτίαν καθὼς αὐτὸς ὁ Κριτὴς τὴν μισεῖ. Διὰ νὰ καταδικάσῃ τὴν ἁμαρτίαν καθὼς

* «Τὸν μὴ γνόντα ἁμαρτίαν, ὁ Θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν ἵνα ἡμεῖς γινώμεθα δικαιοσύνη Θεοῦ ἐν αὐτῷ» (Β' Κορ. Ε' 21).

ὁ Θεὸς τὴν καταδικάζει πρέπει «νὰ εἶναι ἅγιος ὅπως ὁ Θεὸς εἶναι ἅγιος».

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ Ἰησοῦς Χριστός, καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς μόνος.

Τοιοῦτος ὑπῆρξεν Ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἦτο

ὁ Ἰησοῦς Χριστός. τὸ καθαρὸν ἀπαύγασμα τῆς θείας ἀγιότητος· ἰδοὺ

διατὶ ἠδυνήθη νὰ ἀναλάβῃ καὶ νὰ ὑπομείνῃ

τὴν ποινὴν τῶν ἀμαρτωλῶν παραδιδόμενος

ἀνευ γογγυσμοῦ εἰς τὴν φανεράν ταύτην ἀπό-

φασιν τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὸ στενὸν

ἐκεῖνο θέατρον τῆς ἐνδοτάτης συνειδήσεως

τοῦ Χριστοῦ συνηντήθησαν πρόσωπον πρὸς

πρόσωπον δύο ἀντίπαλοι, οἵτινες συνήθως ἐν

τῇ ἡμετέρᾳ θεωροῦσιν ἀλλήλους μόνον ἀπὸ

μακρᾶν· ἡ ἀγιότης τοῦ Θεοῦ, ἐν τῇ τρυφερω-

τάτῃ αὐτῆς ὑπερευαισθησίᾳ, καὶ ἡ ἀμαρτία τοῦ

ἀνθρώπου ὑφ' ὅλας αὐτῆς τὰς μορφάς, ἀπὸ

τῶν λεπτοτάτων μέχρι τῶν μᾶλλον χονδροει-

δῶν. Ἐκεῖ ἐν τῇ ἀπ' εὐθείας ἐκείνῃ ἐπαφῇ με-

ταξὺ τοῦ ἁγίου Θεοῦ καὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀντιπρο-

σώπου τοῦ ἐνόχου ἀνθρώπου, ἡ ἀνθρωπίνη

ἀμαρτία ἐθρηνήθη, ἐκρίθη, κατεδικάσθη, κα-

θὼς ἔπρεπε νὰ γείνη, καὶ ὅπως ἡμεῖς δὲν δυνά-

μεθα νὰ κάμωμεν ποτέ. Ἐκεῖ ἐχύθησαν ἅγια δάκρυα, ὅποια ἡμεῖς ποτὲ δὲν δυνάμεθα νὰ χύσωμεν. Ἐκεῖ προσηνέχθη πρὸς τὸν Θεὸν ἡθικὴ ἐπανόρθωσις πληροστάτη, καθ' ὃν τρόπον θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ τὴν προσφέρωμεν ἡμεῖς. Ὁ σκληρότατος θάνατος ταπεινῶς ἀνεγνωρίσθη καὶ ἐγένετο ἀποδεκτὸς ὡς ἐπάξιος μισθὸς τῆς ἁμαρτίας. Ἴδου ἀναμφιβόλως ἀπὸ ἀπόψεως τοῦ θύματος, ἡ ἐνδοτάτη ἔννοια τοῦ δράματος τοῦ Σταυροῦ. Τοῦτο καθιστᾷ τὰς ὥρας ἐκείνας τοῦ μαρτυρίου μοναδικὴν στιγμὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος, τὸ σύνθημα τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ δημιουργήματος πρὸς τὸν Θεόν.

Ἡ ἀπόδειξις δικαιοσύνης τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ δώσῃ εἰς τὸν κόσμον ἐκορυφώθη ὄθεν ἐν τῷ θνήσκοντι Χριστῷ μέχρι τοῦ χαρᾶκτῆρος τῆς ἀπολύτου τελειότητος. Οὐ μόνον ἡ τιμωρία τῆς ἀνθρωπότητος ἐβαστάχθη, ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο μετὰ τῆς τελείας συγκαταθέσεως τοῦ ὑπομείναντος. Καὶ ἡ θεία δικαιοσύνη ἠδυνήθη ν' ἀποδεχθῆ μετὰ πλήρους ἱκανοποιήσεως τὸν ἐπανορθωτικὸν τοῦτον σεβασμὸν ὅστις

προσηνέχθη αὐτῇ ὑπὸ ἐνὸς μόνου ἐν ὀνόματι πάντων.

Αὕτη ἡ πρὸς καταλλαγὴν θυσία εἶχε προοραθῆ καὶ προπαρασκευασθῆ πρὸ πάσης αἰωνιότητος [Ἐφ. Α'. 4-7, Πέτ. Α'. 26].

Εἰς ταύτην κατέληξαν, κατὰ τὸν ἅγιον Παῦλον, ἡμᾶς αἱ μέχρι τότε διαπραχθεῖσαι ἁμαρτίαι καὶ ἁμαρτιῶν ὁποίων ὁ Θεὸς δὲν εἶχεν ἀπαιτήσει τὴν ἁμαρτίαν κατὰ τρόπον ἀνάλογον πρὸς τὴν σοβαρότητα αὐτῶν.

Ἐπὶ αἰῶνας ὁ Θεὸς εἶχεν ἀφήσει νὰ ζῶσιν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ μέχρι βαθέος γήρατος ἀναρίθμητοι γενεαὶ παραβατῶν, τῶν ὁποίων τὸ αἷμα δὲν εἶχε χυθῆ διὰ τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν ἁμαρτιῶν των. Παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις μόνον αἱ ἕξι κασθήριοι ὑσῖαι εἶχον ἀνακαλέσει εἰς τὴν συνείδησιν τὸν τρόπον συμπεριφορᾶς ἣτις ἤρμονον εἰς τὸν ἁμαρτωλόν. Αἱ χιλιάδες ἐκεῖναι τῶν ἁμαρτιῶν, ὡς πρὸς τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς ἐφαίνετο εἰς τὸν οὐρανὸν ἔκλειε τοὺς ὀφθαλμούς, κατέληξαν τέλος εἰς τὴν μεγάλην ταύτην δικαστικὴν ἐκτέλεσιν, καὶ ὁ αἱματηρὸς θάνατος τοῦ Υἱοῦ, ὅστις εἶχεν

ἀποφασισθῆ πρὸ πάσης αἰωνιότητος, ἐξήγησεν εἰς τὸν κόσμον διατι ὁ Θεὸς δὲν εἶχε κατακεραυνώση ὅλους τούτους τοὺς ἁμαρτωλοὺς, οἵτινες ἠμιλλῶντο τίς θὰ περιφρονήσῃ αὐτὸν περισσότερο κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀνοχῆς του. Ὡς πρὸς τὰς ἔκτοτε διαπραχθείσας ἁμαρτίας ὁ ἅγιος Παῦλος δὲν ὁμιλεῖ ἐν τῷ χωρίῳ οὕτως ἐπιχειροῦμεν τὴν ἐξήγησιν, διότι, ἅπαξ δοθείσης διὰ τοῦ αἱματηροῦ θανάτου τοῦ Υἱοῦ, τῆς ἐκδηλώσεως τῆς δικαιοσύνης, μετεβλήθη τοῦ λοιποῦ ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων. ἡθεῖα αὕτη τελειότης δὲν καλύπτεται πλέον κατὰ τὴν ὥραν ταύτην, οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ ἀνοχὴ τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς μεταχειρίζεται ἀκόμη πρὸς τοὺς ἁμαρτωλοὺς.

Καὶ νῦν πῶς ἡ μεγάλη αὕτη ἐκδήλωσις τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ Σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ ἀπεργάζεται τὴν καταλλαγὴν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἁμαρτωλοῦ κόσμου ;

Θὰ ἠπατώμεθα καθ' ὀλοκληρίαν, ἐὰν ἐνομίζομεν ὅτι ἡ θυσία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μεταβάλλει, ὡς ἔργον ἀξιόμισθον, τὴν σχέσιν μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, χωρὶς ὁ τελευταῖος οὗτος νὰ συντρέξῃ κατ' οὐδένα τρόπον

εἰς τὴν σωτηρίαν ἣτις πρέπει νὰ προκύψῃ ἐξ αὐτῆς. Εἶναι ἄξιον μεγάλῃ παρατηρήσεως, ἄνευ πίστεως, ἀδύνατος ἢ καταλλαγή. ὅτι ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ ἁγίου Παύλου, τὸ ὁμοίον χρησιμεύει ὡς κείμενον εἰς ὅλην τὴν ἀνάπτυξιν ταύτην, ὁ ἀπόστολος, ἀφοῦ ἐκάλεσε τὸν Ἰησοῦν *θυμα ἐξιλαστήριον*, προσθέτει ἐπέμεινον, ὡς σχόλιον, τὰς λέξεις ταύτας «*διὰ τῆς πίστεως εἰς τὸν αἱματηρὸν αὐτοῦ θάνατον*».

Ὁ Ἅγιος Παῦλος, δίδων ἐνταῦθα τὸν τύπον τοῦ αἰωνίου σχεδίου τῆς σωτηρίας, εἰσάγει ἐν αὐτῷ τὴν ἀνθρωπίνην προᾶξιν τῆς πίστεως ὡς *στοιχεῖον ἀκεραιωτικόν* (intégrant). Αὕτη προβλέπεται ὡς ὅρος τῆς ἀποτελεσματικότητος τῆς θυσίας, ὡς ἀναγκαῖα ἐξ ἴσου πρὸς τὴν θυσίαν αὐτὴν ταύτην, μέχρι τοιοῦτου σημείου, ὥστε ἄνευ αὐτῆς, κατὰ τὰς ἐκφράσεις τοῦ ἀποστόλου, τὸ θυμα παύει νὰ εἶναι *μέμονον ἐξιλεώσεως* (ἰλαστήριον), καὶ ἡ ἀμνηστία οὕτω μηδενίζεται.

Μεταξὺ τοῦ ζῶντος Θεοῦ καὶ τοῦ ἐλευθέρου ἀνθρώπου, δὲν ὑπάρχει, τῷ ὄντι, θέσις διὰ κα-

θαρόν αὐτοτελὲς ἔργον, — opus operatum —
τετελεσμένον κατὰ τρόπον ἀπλῶς ἐξωτερικόν
καὶ ὑλικόν, χωρὶς τὸ ἄτομον, πρὸς τὸ ὁποῖον
ἀποβλέπει τὸ

Διατὶ ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ τὴν πίστιν ἔργον τοῦτο, νὰ
ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου. θέση ἐν αὐτῷ
τὸ προσωπικόν

αὐτοῦ μέρος. Ὅπως ὁ Χριστὸς δὲν ἐξεπλή-
ρωσε τὴν ἠθικὴν ὑποχρέωσιν τῆς ἀνθρωπό-
τητος μὲ τὸν σκοπὸν νὰ ἀπαλλάξῃ ἡμᾶς τῆς
ἐκτελέσεως ταύτης καὶ νὰ μᾶς ἐγκαταλείψῃ
οὕτως ἐν τῇ καταστάσει ἀνθρώπων μὴ ἡγια-
σμένων, ἀλλὰ, τοῦναντίον, διὰ τοῦ ἕξαγιασμοῦ
τοῦ ἑαυτοῦ του, ἠθέλησε νὰ μᾶς ἐλκύσῃ κατό-
πιν αὐτοῦ καὶ νὰ μᾶς προτρέψῃ νὰ διανύσωμεν
ἐπὶ τὰ ἴχνη αὐτοῦ τὸ στάδιον τοῦτο τοῦ ἁγια-
σμοῦ, εἰς τὸ τέρμα τοῦ ὁποίου πρῶτος αὐτὸς
ἔφθασεν, ὁμοίως δὲν ἐπετέλεσε τὸ ἐξιλαστήριον
ἔργον, δι' οὗ ἐφάνερωσε τὴν ὀφειλομένην συμ-
περιφορὰν εἰς τὸν ἁμαρτωλὸν κόσμον, πρὸς
τὸν σκοπὸν νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ τοῦ νὰ προσφέ-
ρωμεν εἰς τὸν Θεὸν τὴν ὀφειλομένην εἰς αὐτὸν
ἐπανόρθωσιν, ἀλλὰ τοῦναντίον, ἵνα συνδέσῃ
ἕκαστον ἡμῶν ἀτομικῶς εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν

τὴν ὁποίαν προσέφερον ἐν ὀνόματι πάντων,
καὶ νὰ συμπεριλάβῃ πάντας ἡμᾶς ἐν τῇ ἐπισήμῳ
ἐκείνῃ διαμαρτυρίᾳ ἐναντίον τῆς ἁμαρτίας καὶ
ὑπὲρ τοῦ δικαίου τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ ἁμαρτωλοῦ.
Ἀκριβῶς δὲ ἡ πίστις εἶναι τὸ μέσον τῆς συμ-
μετοχῆς ἡμῶν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ τελε-
σθεῖσαν ἐπανόρθωσιν. Διὰ ταύτης ἐφαρμοζο-
μεν εἰς τὸ ἴδιον ἡμῶν πρόσωπον ἐκεῖνο τὸ
ὁποῖον αὐτὸς ἔκαμε διὰ τὸν κόσμον, εἰς τὴν
ἰδίαν ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον αὐτὸς
ὑπέφερε διὰ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Ὁ ἔνο-
χος Ἰσραηλῆτης προτοῦ καταγάγῃ ἔμπροσθεν
τοῦ βωμοῦ τὸ θανατηφόρον πληγμα ἐπὶ τοῦ
θύματος, ἔθετε τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
αὐτοῦ ἔξομολογούμενος τὴν ἁμαρτίαν διὰ τὴν
ὁποίαν τὸ ἐθύσιαζεν· ὡσαύτως διὰ τῆς πί-
στεως ἐν τῷ σταυρωθέντι Ἰησοῦ Χριστῷ, ὁ
ἁμαρτωλὸς περικλείει τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ
ἁμαρτίαν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος
τὴν ὁποίαν ὁ Χριστὸς ἐκουσίως ἐπεφορτίσθη
καὶ ἀναγνωρίζει ἐν τῇ καταδίκῃ τοῦ σταυροῦ
τὴν καταδίκην ἧς αὐτὸς ἦτο ἄξιος καὶ τὴν
ὁποίαν ὁ Θεὸς παραιτεῖται τοῦ νὰ ἐπιβάλλῃ
αὐτῷ. Δι' ἐκάστου παλμοῦ πίστεως ἐγκλείει

ἑαυτὸν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἐσταυρωμένου Ἰησοῦ, λέγει καθ' ἑαυτόν, «ἰδοὺ ἐγὼ ὁ ἁμαρτωλός!»· ἀναφωνεῖ καθὼς ὁ Bechuana ἐκεῖνος, ὅστις εἶχεν ἐννοήσει τὸν σταυρὸν κάλλιον πολλῶν θεολόγων, «Ἰησοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ· ἡ θέσις αὕτη εἶναι ἰδική μου!». Ἐνανεώνει οὕτως ἠθικῶς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τὴν ἱκανοποίησιν τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ καθιστᾷ ταύτην διὰ τοῦ μέσου τούτου ἐνεργὸν διὰ τὸν ἑαυτόν του.

Τῷ ὄντι, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ ἐκ μέρους τοῦ ἁμαρτωλοῦ διὰ νὰ συγχωρήσῃ αὐτὸν δὲν εἶναι τὸ νὰ πληρώσῃ εἰς αὐτὸν τὸ χρέος του, ἀλλὰ τὸ νὰ ἀναγνωρίσῃ αὐτό. Διότι ἐκ τῆς ἀναγνωρίσεως ταύτης ἐξαρτᾶται ἡ ἀνόρθωσις τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Ἐπέναντι ὄντος ὅπερ ἀναγνωρίζει τὸ δίκαιον τῆς τιμωρίας τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς ἔχει ἐπ' αὐτοῦ, ἡ δικαιοσύνη ἀφοπλίζεται καὶ ἡ ἀγάπη δύναται νὰ σκορπίσῃ τοὺς θησαυροὺς τῆς συγγνώμης.

Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἐκδηλώσεως δικαιοσύνης ἣτις ἔλαβε χώραν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· ἐκεῖ ἡ ἀνθρωπίνη συνείδησις ἀνεγνώρισε τὸ δίκαιον τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ συνει-

δήσει αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ· ἐκεῖ ἀναγνωρίζει τοῦτο ἐκ νέου ἐν ἐκάστῳ πιστῷ ὅστις παρὰ τοὺς πόδας τοῦ σταυροῦ οἰκειοποιεῖται τὴν μεγάλην ταύτην καὶ ἐπίσημον ἐκδήλωσιν.

Οὕτως ἐννοεῖται διατι ἡ δοθεῖσα ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ἱκανο-

Ἡ πίστις ἔχει ἀξίαν
λόγω τοῦ περιεχομένου αὐτῆς.
 τῆς δι' ἧς οἰκειοποιούμεθα αὐτὴν εἶναι οἱ δύο ἀδιασπᾶστος συνδεδεμένοι ὄροι τῆς καταλλαγῆς ἡμῶν. Οὐδὲν ὑπάρχει τὸ αὐθαίρετον ἐνταῦθα. Ἡ πίστις ἡμῶν εἰς τὴν ἱκανοποίησιν καθίσταται αὐτὴ αὕτη ἡ ἱκανοποίησις ἢ ἀφορῶσα τὸ πρόσωπον ἡμῶν. Ἡ ἰδιότης αὕτη δὲν ἔρχεται εἰς τὴν πίστιν ἡμῶν οὔτε ἐκ τῆς ἐντάσεως αὐτῆς, οὔτε ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς, κατ' οὐσίαν *ἠθικῆς*, — χαρακτήρων πάντοτε ἀτελῶν, — ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀντικειμένου αὐτῆς, τοῦ τελείου ἐξιλασμοῦ, τοῦ περιεχομένου ἐν τῷ πάθει τοῦ Χριστοῦ*. Ἐκεῖνο

* Σ. Μ. Ἡ πίστις ἀσχέτως τοῦ περιεχομένου αὐτῆς, ἰκαθ' ἑαυτὴν θεωρουμένη ὡς ἐνέργεια πεποιθήσεως τῆς ψυχῆς, εἶναι ἢ αὐτὴ εἰς πάντας τοὺς

τὸ ὁποῖον ἱκανοποιεῖ τὴν δικαιοσύνην δὲν εἶναι ὠρισμένον τι ποσὸν παθημάτων ἰσοδυναμοῦν πρὸς ὠρισμένον τι ποσὸν ἁμαρτίας· εἶναι, ἐκ μέρους μὲν τοῦ Θεοῦ, ἢ πλήρης ἀποκάλυψις τῆς ἀγιότητος τοῦ ὄντος αὐτοῦ, ἥτις δὲν ἀνέχεται ποσῶς τὴν ἁμαρτίαν· ἐκ μέρους δὲ τοῦ ἀνθρώπου, ἢ πλήρης συναίνεσις ἢ παρεχομένη εἰς τὴν ἀποκάλυψιν ταύτην. Ἀκριβῶς δὲ τοῦτο ἐκπληροῖ ἡ πίστις εἰς τὴν θυσίαν τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦτο ὁ Θεὸς εὐρίσκει καὶ δέχεται ἐν τῇ πίστει.

Ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ ὁ Ἅγιος Παῦλος τελειώνει τὸ ἀνωτέρω χωρίον διὰ τῶν ἑξῆς λέξεων : « Διὰ νὰ εἶναι ὁ Θεὸς δίκαιος καὶ νὰ κηρύττῃ δίκαιον τὸν πιστεύοντα εἰς τὸν Ἰησοῦν ». Ὁ

ἀνθρώπου, πηγάζουσα ἀυθορμητῶς ἐκ τῆς φύσεως ἡμῶν καὶ οὐδεμίαν ἔχει ἀξίαν. Οὕτως ὁ Μωαμεθανός, ὁ Βουδδιστής, ὁ Ὑλιστής, ὁ Χριστιανὸς ἔχουσι τὴν αὐτὴν πίστιν ὡς ἐνέργειαν ψυχῆς θεωρουμένην. Ἡ διαφορὰ ἔγκειται εἰς τὸ ἀντικείμενον ἢ περιεχόμενον τῆς πίστεως· Μωάμεθ, Βούδδας, Ὑλίη, Χριστὸς (ἑξίλασμός ἐν αὐτῷ).

Θεὸς δὲν θὰ ἦτο πράγματι δίκαιος καὶ ὁ κόσμος δὲν θὰ ὑπεχρεοῦτο νὰ πιστεύσῃ αὐτὸν τοιοῦτον, ἐάν, ἅπαξ τοῦλάχιστον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος, δὲν εἶχεν ἀποκαλύψει τὴν τελειότητα ταύτην ἐν ὄλῳ αὐτῆς τῷ πληρώματι, ὅπως κάμνει τοῦτο ἐν τῇ θυσίᾳ τοῦ σταυροῦ. Δύναται μάλιστα νὰ τεθῇ ἐρώτημα ἐὰν ἄνευ τοῦ σταυροῦ τούτου ἢ μέλλουσα καὶ ὀριστικῆ κρίσις θὰ ἦτο ἀκόμη ἠθικῶς δυνατή· ἐὰν δὲν θὰ ἦτο αὕτη διὰ τὸν ἀμετανόητον ἁμαρτωλὸν εἰδός τι ἐκπλήξεως διὰ τὴν ὁποίαν θὰ εἶχε λόγους ἐν μέρει νὰ παραπονηταί. Δὲν θὰ ἠδύνατο, τῷ ὄντι, νὰ εἶπῃ πρὸς τὸν Θεόν, ἐὰν οὗτος εἶχε συγχωρήσει χωρὶς νὰ ἀπαιτήσῃ ἐπίσημον ἐπανόρθωσιν : « Ἀπεκάλυψας εἰς ἐμὲ τὸ ἔλεός σου διὰ μιᾶς πράξεως χάριτος τοσοῦτον μεγαλειώδους, ὥστε δὲν ἔμεινε πλέον θέσις ἐν τῷ πνεύματί μου διὰ νὰ πιστεύσω τὸ δυνατόν μιᾶς τελικῆς τιμωρίας. Συνετέλεσας οὕτω σὺ αὐτὸς εἰς τὸ νὰ διαστρέψῃς τὴν κρίσιν μου καὶ νὰ ἀποκοιμίσης τὴν ἐπαγρύπνησίν μου . . . ». Χάρις ὁμως εἰς τὴν φαινήν ἐκδήλωσιν τοῦ δικαίου τοῦ Θεοῦ ἐναντίον τῆς ἁμαρτίας, τὴν δοθεῖσαν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ἢ γλῶσσα...

σα αὕτη τοῦ ἁμαρτωλοῦ καθίσταται ἀδύνατος. Ὁ Θεὸς δὲν συνεχώρησε χωρὶς νὰ δείξη τὴν ἀποστροφὴν τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν τιμωρίαν διὰ τῆς ὁποίας ἔχει ἀποφασίσει νὰ τιμωρήσῃ αὐτήν, ἔὰν ὁ ἁμαρτωλὸς ἐπιμένῃ ἐν αὐτῇ· καὶ ἡ τρομερὰ αὕτη ἀποκάλυψις, μολονότι καθιστᾷ δυνατὴν τὴν συγγνώμην ἐκείνων, οἵτινες ἀποδέχονται αὐτήν, ἐγγυᾶται ἐξ ἄλλου καὶ προαγγέλλει διαρρήδην τὴν μέλλουσαν διεξαγωγὴν κρίσεως πρὸς οἷονδήποτε ὅστις δὲν ἀποδέχεται τὴν συγγνώμην ἢ ποιεῖται κατάχρησιν ταύτης, μὴ δεχόμενος αὐτήν ἐν τῇ βαθέως ἀγία ἐννοίᾳ ἐν ἣ αὕτη χορηγεῖται. Ὁ Θεὸς ἐδείχθη λοιπὸν δίκαιος διὰ νὰ εἶναι τοιοῦτος πράγματι, ἥτοι διὰ νὰ μὴ παύσῃ νὰ εἶναι, ὅπως θὰ συνέβαινεν ἐν ἣ περιπτώσει εἶχεν ἄλλως ἐνεργήσει. Ἐδείχθη δίκαιος διὰ νὰ δύναται νὰ ἐνεργῇ ὡς τοιοῦτος «τὴν ἡμέραν καθ' ἣν μέλλει νὰ κρίνῃ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ δι' ἄνδρος τὸν ὁποῖον ὥρισε πρὸς τοῦτο» (Πρ. ΙΖ'. 31).

Εἰς τὰς λέξεις ταύτας «Διὰ νὰ εἶναι ὁ Θεὸς δίκαιος» ὁ Παῦλος προσθέτει τὰ ἑξῆς: «Καὶ νὰ κηρύττῃ δίκαιον τὸν πιστεύονταίς τὸν Ἰη-

σοῦν »· ὅπως ἀφ' ἐνὸς δὲν θὰ ἦτο δίκαιος ἐὰν ἤθελε συγχωρήσει χωρὶς νὰ τιμωρήσῃ, τοιοῦτοτρόπως, ἐξ τοῦ ἀμαρτωλοῦ. ἄλλου, θὰ ἦτο μόνον δίκαιος ἐὰν ἤθελε τιμωρήσει χωρὶς νὰ συγχωρήσῃ. Καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ἠθικοῦ του χαρακτῆρος, ἣτις εἶναι εἰς τῶν σκοπῶν τῆς ἱστορίας τοῦ κόσμου, θὰ εἶχε μένει ἀτελής. Ἄλλ' ἀφοῦ ἅπαξ τὸ δίκαιόν του ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὑπ' ἐκείνου ὅστις πιστεύει εἰς αὐτόν, ὁ Θεὸς δύναται νὰ παραιτηθῇ τούτου καὶ νομίμως νὰ κηρύξῃ δίκαιον αὐτὸν τοῦτον τὸν ἀμαρτωλόν. Διότι ἡ δικαίωσις αὕτη δὲν εἶναι ἀκόμη ἐκείνη ἡ ὁποία ἀνοίγει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν εἴσοδον εἰς τὴν δόξαν· αὕτη εἶναι ἡ εἰσάγουσα τοῦτον προκαταρκτικῶς εἰς τὴν κατάστασιν τῆς χάριτος καὶ ἣτις τῷ ἐπιτρέπει νὰ ἀναπνεύσῃ ἤδη τὸν ζωογόνον ἀέρα τῆς καταλλαγῆς. Ἡ ὀριστικὴ δικαίωσις, κατὰ τὴν ὥραν τῆς κρίσεως, ὑποθέτει τὴν πιστὴν χρῆσιν τῆς ἀπείρου ταύτης χάριτος τῆς χορηγηθείσης εἰς τὸν πιστόν. Ἐὰν ὁ Θεὸς κηρύσῃ ἤδη ἀπὸ τοῦδε δίκαιον τὸν ἀμαρτωλόν, ὅστις ἀναγνω-

ρίζει τὸ δίκαιόν του, τοῦτο συμβαίνει διότι ἡ ἀναγνώρισις αὕτη ἐγκλείει ἐν ἑαυτῇ τὴν ἀρχὴν τῆς ἠθικῆς ἀνυψώσεως τοῦ ἀνθρώπου εἰς ὅλον τὸ ὕψος τῆς θείας ἀγιότητος. Εἶναι ἀδύνατον νὰ συλλάβῃ τις τὸ ἀντικείμενον τῆς πίστεως, τὴν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ τελεσθεῖσαν ἐξιλέωσιν, χωρὶς νὰ διακόψῃ ῥιζικῶς τὴν σχέσιν μετὰ τῆς ἁμαρτίας, αἰτίας τοιούτου θανάτου, καὶ χωρὶς τὸ θεμέλιον τοῦ ἀγιασμοῦ νὰ τεθῆ οὕτως ἐν τῇ καρδίᾳ. Αὕτη ἡ συνέπεια τῆς πίστεως προέρχεται ἐκ τῆς φύσεως τῆς ὅλης ἀγίας τοῦ ἀντικειμένου αὐτῆς.

Δὲν θὰ ἡδυνάμεθα λοιπὸν νὰ συμφωνήσωμεν τελείως μὴ τε μετὰ δύο ἀτελεῖς ἐκδοχαί τινος ἐκδοχῆς ἀρχούνης περὶ ἀπολυτρώσεως. τῆς διαδεδομένης σήμερον, καθ' ἣν ἡ ἐξιλέωσις θὰ συνίστατο μόνον ἐν τῇ τελείᾳ ὑπακοῇ τῇ ἀσκηθείᾳ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, ἐν τῇ ἐνεργῶ καθιερώσει τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν ὁποίαν ἔκαμε πρὸς τὸν Θεόν, ἐνόμων στενῶς τὴν θέλησίν του πρὸς τὴν ἐκείνου· μήτε μετὰ τινος ἀρχαίας ἐκδοχῆς, καθ' ἣν ὁ Ἰησοῦς θὰ διετέλει, ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, ὡς ἀντιπρόσω-

πος τοῦ ἁμαρτωλοῦ κόσμου, τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀπαρεσκειᾶς καὶ τῆς ἀποδοκιμασίας τοῦ Θεοῦ.

Ἡ πρώτη τῶν δύο τούτων ἀντιλήψεων εἶναι ἀνίκανος νὰ ἐξηγήσῃ ἐπαρκῶς τὴν ὑπέροχον ἀποστολὴν τὴν ὁποίαν τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ διαδραματίζει, κατὰ τὴν γνώμην ὀλοκλήρου τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἀπολυτρώσεως. Τὸ αἷμα τοῦτο δὲν εἶναι ἐν τῇ Γραφῇ τὸ σύμβολον μόνον τῆς ὑπακοῆς ἐξικνουμένης μέχρι τῶν ἐσχάτων ὁρίων· εἶναι ἀσιραλῶς τὸ τῆς ἐξιλέωσεως διὰ τῆς ὀδύνης καὶ τοῦ θανάτου. Οὕτως ὁ ἅγιος Παῦλος δὲν λέγει μόνον ὅτι ὁ Χριστὸς ἦτο διὰ τὸν Θεὸν προσφορὰ εἰς ὁσμὴν εὐωδίας, ἀλλὰ, ἐνόμων τὰς δύο ταύτας ὄψεις τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ ἡμῶν, τὰς ὁποίας πρὸ ὀλίγου κεχωρισμένως ἐξεθέσαμεν, λέγει « προσφορὰ καὶ θυσία εἰς ὁσμὴν εὐωδίας ». (Ἐφ Ε' . 2). Ὑπάρχει ἀσφαλῶς ἐν τῷ Ἐσταυρωμένῳ Χριστῷ ἡ κρίσις τῆς ἁμαρτίας καὶ οὐχὶ μόνον ἡ ἀποκήρυξις τῆς ἁμαρτίας. Τοῦτο αἰσθάνεται ζωηρῶς ἡ χριστιανικὴ συνείδησις, ἥτις ἀποδέχεται ἀνεπιφυλάκτως τὴν διδασκαλίαν τῆς Καινῆς Διαθή-

κης. Τὸ πρῶτον μέσον τῆς καταλλαγῆς τὸ ὁποῖον ἐξεθέσαμεν, ἢ εἰς τὸν Θεὸν καθιέρωσις τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἣν ἐπετέλεσεν ὁ Χριστός, δὲν πρέπει νὰ κάμῃ ἡμᾶς νὰ λησμονήσωμεν ἢ νὰ ἀρνηθῶμεν τὸ δεύτερον, τὸν θάνατον τὸν ὁποῖον ὑπέμεινε διὰ νὰ ἐκδηλώσῃ τὸν ὀφειλόμενον εἰς τὴν ἁμαρτίαν μισθόν.

Ἐξ ἑτέρου ἡ ἀρχαία ἐκδοχή, τὴν ὁποῖαν πρὸ ὀλίγου ὑπεμνήσαμεν, προσβάλλει ἐπίσης, ἀπὸ τινὰς ἀπόψεις, τὸ χριστιανικὸν αἶσθημα τὸ μορφωθὲν ἐν τῷ σχολείῳ τῶν Γραφῶν. Ὁ Ἅγιος Παῦλος ἐφαρμόζει εἰς τὸν Ἰησοῦν τὴν ἔκφρασιν: *Θῦμα εἰς ὄσμην εὐωδίας, κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμήν καθ' ἣν ἐκτελεῖ ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ἐξιλαστήριον θυσίαν τοῦ καί, καθ' ἣν, ὅπως λέγει ὁ Ἀπόστολος οὗτος, ἐγένετο ἁμαρτία, κατάρρα ὑπὲρ ἡμῶν* (Β'. Κορ. Ε'. 21: Γαλ. Γ'. 13). Οὐδέποτε πρᾶξις ἐπιτελεσθεῖσα ἐπὶ τῆς γῆς ὑπῆρξεν εὐαρεστοτέρα εἰς τὸν Θεὸν ἀπὸ τῆς θυσίας ταύτης ἐμπνευσθεῖσαν ἀπὸ τῆς καθαρωτάτης ἀγάπης διὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸν βαθύτατον σεβασμὸν πρὸς τὴν θείαν ἀγιότητα· οὐδέποτε τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ ὑπῆρξε τὸ ἀντικείμενον τῆς εὐαρεσκείας τοῦ

Πατρός του ὅπως κατὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην, καθ' ἣν ἐταύτιζεν ἑαυτὸν ἐκουσίως μετὰ τῆς ἁμαρτίας τῆς ἀνθρωπότητος διὰ νὰ ἐξαντλήσῃ ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ τὴν *κατάραν*, ἣτις ἦτο συνδεδεμένη πρὸς αὐτήν, καὶ καθ' ἣν ὑφίστατο τὴν ἐγκατάλειψιν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Εἶναι, ὡς εἶδομεν, τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἱκανοποιεῖ τὴν θείαν ὀργὴν οὐχὶ χορταίνων αὐτήν, ἀλλὰ ἀναγνωρίζων τὴν ἀγιότητα, τὴν δικαιοσύνην αὐτῆς, καὶ διατηρῶν οὕτως, ἐν τῇ αὐτῇ πράξει ἣτις ἐχρησίμευεν ὡς βάσις τῆς συγγνώμης, τὴν ἀρχὴν τῆς κρίσεως· ἡ τιμωρία αὕτη ἦτο ἐν ἰσοδύναμον κατὰ ποιότητα, οὐχὶ κατὰ ποσότητα. Ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν ἢ ἀντικατάστασις, ἐναντίον τῆς ὁποίας ἤγειραν τοσαύτας ἀντιρρήσεις, δὲν παρουσιάζει πλέον τι τὸ δυνάμενον νὰ προσκρούσῃ εἰς τὸ ἠθικὸν αἴσθημα. Βεβαίως εἰς μόνος ἠδύνατο νὰ πάθῃ ἄνευ ἀδικίας ὑπὲρ πάντων, ἐὰν τὸ πάθημα αὐτοῦ ἦτο οὐχὶ συμψηφισμός τις (compensation) τοῦ ἰδικοῦ των, ἀλλὰ μία πρὸς πάντας προσφερομένη ἀποκάλυψις ἐκείνου ὅπερ πάντες ἤξιζον νὰ πάθωσι καὶ τὸ ὁποῖον πράγματι θὰ ὑποστῶσιν ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους δὲν θὰ ἐπαναφέρῃ πρὸς

τὸν Θεόν, μετανοοῦντας καὶ πιστεύοντας, τὸ θέαμα τοῦ ἐξίλασμοῦ τούτου.

Ὁ Ἰησοῦς ἐξετέλεισε ἰδιὸν τὰ δύο ταῦτα :
 ἠγίασεν ἑαυτὸν ὑπὲρ
 ἡμῶν, πραγματοποιῶν
 ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ
 τὴν ἰδέαν τῆς ἀνθρω-
 πίνης φύσεως· ἐσταυρώθη ὑπὲρ ἡμῶν, ἐπα-
 νορθῶν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν γενομένην προσ-
 βολήν ὑπὸ τῆς ἐνόχου ἀνθρωπότητος. Αὗται
 εἶναι αἱ δύο ἀχώριστοι ὀψεις τοῦ ἔργου ὁπερ
 ἐπετέλεισεν ὑπὲρ ἡμῶν· τὰ δύο μέσα δι' ὧν
 κατέστησε δυνατὴν τὴν καταλλαγὴν μεταξὺ
 Θεοῦ καὶ ἡμῶν. Ὁ πιστὸς ὁ παραδεχόμενος
 τὸ διπλοῦν τοῦτο ἔργον θεωρεῖται ὑπὸ τοῦ
 Θεοῦ ὡς ἐπιτελέσας αὐτό, διότι ἐν τῇ ἀποδογῇ
 ταύτῃ εὐρίσκονται τὸ μέσον καὶ ἡ ἐγγύησις
 τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἔργου τούτου ὑπ' αὐτοῦ
 τούτου τοῦ πιστοῦ.

Τὸ ἐξάισιον μεγαλεῖον τοῦ καταλλακτικοῦ
 ἔργου τοῦ Χριστοῦ προβάλλει ἔτι λαμπρότερον
 ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅτι τὰς δύο ὑποχρεώσεις
 τὰς ὁποίας περιελάμβανε τοῦτο, ἐξεπλήρωσεν
 ὁ Ἰησοῦς συγχρόνως καί, ἐὰν τολμήσωμεν νὰ

εἶπωμεν οὕτω, διὰ τῆς αὐτῆς βολῆς. Ἄς φαντασθῶμεν ἀμαξοστοιχίαν ἐκτροχιασθεῖσαν εἰς ἄβυσσον. Σωτὴρ τις αἴφνης καταφθάνει· κατορθοῖ διὰ μιᾶς νὰ τὴν ἀνασύρη ἐκ τῆς ἀβύσσου, τοποθετῶν αὐτὴν ἐκ νέου ἐπὶ τῶν γραμμῶν, καὶ νὰ ὀδηγήσῃ ταύτην εἰς τὸ τέρμα τοῦ ταξιδίου. Οὕτως ὁ Ἰησοῦς, κατὰ τὴν διάβασιν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἔφερε συγχρόνως εἰς πέρας τὴν μόλις ἀρχίσασαν ἠθικὴν ἐξέλιξιν τῆς ἀθάνατος ἀνθρωπότητος καὶ ἀνέσυρεν ἐκ τῆς καταδίκης τὴν ἐκπεποῦσαν ἀνθρωπότητα.

Εἰς τὰ δύο ταῦτα ἔργα ὑπάγονται ὅλα τὰ ἀξιοσημεῖωτα γεγονότα τῆς ἱστορίας του· εἰς τὸ πρῶτον ἢ διὰ θαύματος γέννησις αὐτοῦ, διὰ τῆς ὁποίας ἀρχίζει ἐκ νέου, ἀπὸ τοῦ πρώτου βήματος, τὴν προταθεῖσαν εἰς τὸν ἄνθρωπον πορείαν· τὸ βάπτισμα αὐτοῦ διὰ τοῦ ὁποίου μεταβαίνει ἀπὸ τῆς ψυχικῆς καὶ φυσικῆς ζωῆς εἰς τὴν πνευματικὴν τοιαύτην· ἢ μεταμόρφωσις αὐτοῦ, ἐπισφράγισις τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ τελειότητος· καὶ ἢ ἀνάληψις αὐτοῦ, ἀπόλυτος πραγματοποίησις τοῦ ἐνδόξου προορισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος. Εἰς τὴν δευτέραν ὑποχρέωσιν ὑπάγονται ὁ θάνατος καὶ ἡ ἀνά-

στασις αὐτοῦ, δηλαδή ἢ ἐκ μέρους τοῦ ἀνθρώπου ἐπανόρθωσις καὶ ἢ ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ συγχώρησις.

Ὁ Ὀρθολογισμὸς ἔχει ἰδιαιτέραν προτίμησιν πρὸς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ὑψηλοῦ τούτου ἔργου, τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν τελείωσιν τῆς ἠθικῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Πίστις κατενόησε μόνον τὸ δεύτερον, τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸν ἐξιλασμόν. Πιστεύομεν ὅτι ἡ πλήρης γνῶσις τῶν σχέσεων τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως δύναται νὰ προκύψῃ μόνον ἐκ τῆς ἐνώσεως τῶν δύο τούτων ὄψεων τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου. Ἰησοῦς, ὁ τελειωτῆς τῆς δημιουργίας καὶ ἐπανορθωτῆς τῆς πτώσεως· Ἰησοῦς, ὁ γένος Ἀδάμ, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ὁποίου ὁ ἄνθρωπος ἐπιτελεῖ τὸ ἀρχικὸν αὐτοῦ καθῆκον καὶ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ τάφου ἀπηλλαγμένος τῆς πτώσεως τῆς παλαιᾶς ἀνθρωπότητος, ἰδοὺ ὁ πλήρης Ἰησοῦς, θεωρούμενος ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ ἔργου αὐτοῦ ὑπὲρ ἡμῶν. Πᾶς ὅστις διὰ τῆς πίστεως δέχεται αὐτὸν ὑπὸ τὸν διπλοῦν τοῦτον τίτλον, καθίσταται ἀμέσως πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Θεοῦ πᾶν ὅ,τι εἶναι αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς. Διότι ἐκεῖνο

τὸ ὁποῖον ὁ Ἰησοῦς ὑπῆρξε διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὁ πιστὸς θὰ καταστῆ ἀσφαλῶς τοῦτο ἐν τῷ Ἰησοῦ : « Ἴνα ἡ ἀγάπη ἦν ἡγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ἤ, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ γὰρ ἐν αὐτοῖς. » (Ἰω. ΙΖ', 26). Ἐν ἄλλαις λέξεσι : « Θὰ δύνασαι νὰ ἀγαπᾷς αὐτοὺς ὡς ἐμὲ αὐτόν, διότι, ἐν τῷ προσώπῳ αὐτῶν, ἐγὼ θὰ εἶμαι ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον θὰ ἀγαπᾷς. » Τοιοῦτον εἶνε τὸ μυστήριον τὸ περιεχόμενον ἐν τῇ ἐκφράσει ταύτῃ, τῇ προσφιλεῖ τῷ Παύλῳ : Ὁ Χριστός, ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν.

II

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΕΝ ΗΜΙΝ

Διεκρίναμεν, μετὰ τῆς Καινῆς Διαθήκης, δικαιοσύνην * ἐνεστῶσαν, τεθεμελιωμένην μόνον ἐπὶ τῆς πίστεως, καὶ ἑτέραν μέλλουσαν καὶ ὀριστικήν, ἐδραζο-

* Σ. Μ. Ὁ ὅρος δικαιοσύνη σημαίνει τὴν ὑπὸ τοῦ θεοῦ γινομένην ἀνακήρυξιν τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὡς δικαίου, ἴτοι ὡς ἐκπληρώσαντος πᾶσαν τὴν ἠθικὴν ἀποχρέωσιν καὶ οὐδὲν ἔχοντος εἰς βᾶρος αὐτοῦ.

μένην ἐπὶ τῆς ἀγιότητος πραγματοποιουμένης πλήρως ἐν τῇ πιστῇ ψυχῇ*. Ὁ ἀγιασμός, ἢ τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ ἐν ἡμῖν, τοποθετεῖται μεταξύ τῶν δύο τούτων θείων πράξεων ὡς συνέπεια τῆς πρώτης καὶ ὡς ὄρος τῆς δευτέρας.

Πολλοὶ τῶν Χριστιανῶν ἐμβάλλονται εἰς ἀπορίαν ὑπό τινος φαινομενικῆς διαφωνίας ἣτις πλήττει αὐτοὺς ἐν ταῖς Γραφαῖς· ἀφ' ἐνὸς ἢ σωτηρία ἀποδίδεται εἰς τὴν πίστιν—εἰς μόνην τὴν πίστιν. Ὁ ἅγιος Παῦλος τὸ ἐπαναλαμβάνει ἀκαταπαύστως· καὶ ἡ σκέψις αὕτη καταφαίνεται ἐξ ἴσου εἰς πάντας τοὺς λοιποὺς ἀποστολικοὺς συγγραφεῖς. Ἀφ' ἐτέρου, μᾶς ὁμιλοῦσιν, ὅλοι ἐπίσης, περὶ κρίσεως ἣτις μέλει νὰ γείνη κατὰ τὰ ἔργα ἐκάστου (Ματθ. ΙϚ'. 27 καὶ παράλ. Ἰωαν. Ε'. 29, Ρωμ. Β', 6, Β'. Κορ. Ε'. 10 Ἀποκ. Κ'. 12. 13). Ὁ ἅγιος Παῦλος δὲν εἶνε ὀλιγώτερον σαφῆς, ἐπὶ τοῦ

* Ρωμ. Ε' 9—10. Πολλῶ οὖν μᾶλλον, δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς. Εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῶ μᾶλλον, καταλλαγέντες, σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ.

σημείου τούτου ἀπὸ ὅλους τοὺς συναδέλφους αὐτοῦ. Πῶς νὰ συμβιβάσωμεν τὰς δύο ταύτας διδασκαλίας ;

Ἡ ζητουμένη λύσις προκύπτει ἀκριβῶς ἐκ τῆς διακρίσεως τὴν ὁποίαν πρὸ ὀλίγου ἐθέσαμεν. Ἴδου αὕτη, κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην. Ἐκάστη χάρις λαμβανομένη ὀφείλει νὰ ἔξη ὡς ἀποτέλεσμα ἠθικὴν τινα πρόοδον· τὸ ἀποτέλεσμα ὅμως τοῦτο δὲν δύναται νὰ παραχθῇ εἰμὴ τῇ συνδρομῇ τοῦ ἀνθρώπου*. Ἐκάστη θεία χάρις ἀπολήγει ὅθεν εἰς μίαν δοκιμασίαν τῆς ἀνθρωπίνης πιστότητος. Ἐκεῖνο δὲ ὅπερ ἀληθεύει ἐν τῇ λεπτομερείᾳ τῆς χριστιανικῆς ζωῆς ἀληθεύει ἐπίσης καὶ ἐν τῷ συνόλῳ. Ἡ θεμελιώδης χάρις, ἡ τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν, δὲν ὑποθέτει ἄλλον ἠθικὸν ὄρον εἰ μὴ τὴν πίστιν. Εὐθύς ὅμως ὡς χορηγηθῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ γείνη ἀποδεκτὴ παρὰ τοῦ ἀνθρώπου ἡ ἄπειρος αὕτη χάρις, προκύπτει ἐξ αὐτῆς νέα ὑποχρέωσις διὰ τὸν ἄνθρωπον, μετὰ εὐθύνης ἥτις εἶνε ἀχώριστος ταύτης. Ἡ ὑποχρέωσις αὕτη εἶνε ἡ ἐργασία διὰ τὸν ἁγιασμόν· ἡ ἀνα-

* Σ. Μ. Περὶ τῆς συνδρομῆς ταύτης, φύσεως ἀπολύτως ἀρνητικῆς, θὰ ὁμιλήσῃ κατωτέρω ὁ συγγραφεὺς.

καίνις τῆς ζωῆς κατὰ τὴν εἰκόνα τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἰδοὺ τὸ ἔργον κατὰ τὸ ὅποῖον ἡμέραν τινὰ ὁ πιστὸς θέλει κριθῆ. Ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον θὰ ζητηθῆ παρ' αὐτοῦ εἶνε ὁ καρπὸς τῆς χορηγηθείσης χάριτος. Πῶς νὰ μὴ ἀναμνησθῶμεν ἐνταῦθα τὴν τύχην τοῦ δούλου ἐκείνου ὅστις ἔκρουσε τὸ τάλαντον ὅπερ ἐνεπιστεύθη αὐτῷ ὁ κύριός του, καὶ τὴν τοῦ ἐγωῖστοῦ ἐκείνου ὀφειλέτου, ὅστις λαβὼν χάριν παρὰ τοῦ κυρίου αὐτοῦ ἀρνεῖται νὰ παράσχη τοιαύτην εἰς τὸν σύνδουλόν του; (Ματθ. ΚΕ'. 24-30. ΙΗ'. 23-39). Ἡ ὀφθαλμική ἀπόφασις ἡ πρὸ ὀλίγου ἐξαγγελθεῖσα πρὸς τὸν τελευταῖον τοῦτον ἀκυροῦται· ὁ ὀφειλέτης οὗτος, κατὰ χάριν ἐλευθερωθεὶς τοῦ χρέους αὐτοῦ, ἀλλὰ παρὰ τῷ ὁποίῳ ἡ χάρις αὕτη δὲν ἀποφέρει οὐδένα καρπὸν ἀνοχῆς καὶ ἀγάπης, τίθεται ἐκ νέου ἀνηλεῶς ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ νόμου, ὅστις καταδικάζει αὐτόν. Ὁ Ἅγιος Παῦλος ἀπειλεῖ περὶ τύχης ἐντελῶς ὁμοίας τοὺς διεφθαρμένους πιστοὺς τῆς Κορίνθου, Γαλατίας κ.τ.λ. (Α'. Κορ. 5', 9.10. Γαλ. Ε', 19-21. 5', 7.8).

Τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ δικαίωσις ἐκ πίστεως εἶνε μόνον ἡ θύρα τῆς εἰσόδου δι' ἧς

εἰσαγόμεθα ἐν τῇ καταστάσει τῆς σωτηρίας, ἐνῶ ἡ τελικὴ δικαίωσις, ἣτις ἐδράζεται ἐπὶ τῆς ἐξακριβώσεως τῆς πραγματοποιηθείσης ἀγιότητος, εἶνε ἡ θύρα τῆς ἐξόδου διὰ τῆς ὁποίας φθάνομεν ἐκ τῆς σωτηρίας εἰς τὴν δόξαν.

Οὕτω συμβιβάζονται αἱ δύο βιβλικαὶ ἀρχαὶ ἢ τῆς δικαίωσεως διὰ τῆς πίστεως καὶ ἢ τῆς κρίσεως κατὰ τὰ ἔργα. Καίτοι φαινομενικῶς ἀντίθετοι, εἶνε ἀμφοτέραι ἐξ ἴσου ἀληθεῖς, διότι ἐφαρμόζονται εἰς δύο διαφόρους στιγμὰς τῆς χριστιανικῆς ζωῆς.

Φαίνεται ὅτι πολὺ ὀλίγον κατανοεῖται, καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἀκόμη τῶν Χριστιανῶν, ἡ μεγάλη αὕτη καὶ σοβαρὰ ἀλήθεια· ὅτι δηλαδὴ ἡ ἐγκατάστασις τῆς ἀγιότητος ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ πιστοῦ εἶνε ὁ σκοπὸς τοῦ θείου ἔργου, καὶ ὅτι ἡ ἄφεσις τῶν ἁμαρτιῶν εἶνε ἀπλῶς τὸ μέσον. Πόσοι ἄνθρωποι ἐκφράζονται ὡς ἐάν, ἅπαξ ἐπιτευχθείσης τῆς συγγνώμης καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς πηγαζούσης εἰρήνης, τὸ πᾶν ἔληξε καὶ διὰ τούτου μόνου ἐτελειώθη ἡ σωτηρία! Οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ σωτηρία εἶνε ἡ ὑγεία τῆς ψυχῆς καὶ ὅτι ἡ ὑγεία τῆς ψυχῆς συνίσταται εἰς τὴν ἐν αὐτῇ ἐγκατάστασιν τῆς ἀγιότητος.

Ἡ συγχώρησις δὲν εἶνε ἀκόμη ἢ ὑγεία, εἶνε μόνον ἢ κρίσις διὰ τῆς ὁποίας εἰσερχόμεθα εἰς τὴν ἀνάρρωσιν. Ἐὰν ὁ Θεὸς κρίνῃ καλὸν νὰ κηρύξῃ δίκαιον τὸν πιστόν, κάμνῃ τοῦτο διὰ νὰ δύναται ἐν τῇ νέᾳ ταύτῃ σχέσει μετ' αὐτοῦ νὰ ἐπαναφέρῃ τοῦτον εἰς τὴν ἀγιότητα. Ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ *λογιζομένη* εἰς τὸν πιστόν δικαιοσύνη πρέπει *νὰ καταστῇ* βαθμιαίως ἢ πραγματικὴ καὶ προσωπικὴ αὐτοῦ ιδιότης· ἄλλως θέλει ἀνακληθῆ ἔξ αὐτοῦ ἡμέραν τινα.

Ἐπάρχει λοιπὸν μεταξὺ τῆς δικαιώσεως καὶ τῆς ἀγιότητος ἀδιάρρηκτός τις δεσμός· καὶ τὸν δεσμὸν τοῦτον θὰ ζητήσωμεν νὰ ἐξηγήσωμεν. Εἶνε ὁ καλλίτερος τρόπος ἵνα κατανοήσωμεν συγχρόνως τὴν ἀληθῆ *φύσιν* τοῦ Χριστιανικοῦ ἀγιασμοῦ.

Δύο δυνάμεις ἀγιασμοῦ ἐδρεύουσιν ἐν τῇ δικαιούσῃ πίστει· ἢ μία πηγάζει ἐκ τοῦ ἀντικειμένου τῆς πίστεως ταύτης· ἢ ἄλλη συνίσταται εἰς τὴν ὅλως
Δύο δυνάμεις ἀγιασμοῦ νέαν σχέσιν τὴν ὁ-
ἐδρεύουσιν ἐν τῇ πίστει. ποίαν ἢ κατάστασις
δικαιώσεως ἀποκαθι-
στᾶ μεταξὺ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ Θεοῦ. Ἄφ' ἐνός

τὸ ἀντικείμενον τῆς πίστεως, ὁ Χριστὸς καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καθίσταται ἐν τῇ καταλλαγείσῃ ψυχῇ νόμος ἐσωτερικός, ὅστις ὑποχρεοῖ τὸν πιστὸν εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ ἁγιασμοῦ. Ἐφ' ἑτέρου, ἐκ τῆς νέας σχέσεως τὴν ὁποίαν ἀποκαθιστᾷ ἡ πίστις, προκύπτει ἡ ἐπικοινωνία δυνάμεως θείας, τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον καθιστᾷ τὴν ἐργασίαν διὰ τὸν ἁγιασμόν δυνατὴν καὶ ἀποτελεσματικὴν.

Ὁ Ἅγιος Παῦλος ἐν τῷ Σ' καὶ τῷ Η' κεφαλαίῳ τῆς ἐπιστολῆς πρὸς Ῥωμαίους ἀνεπτυξε διαδοχικῶς τὸν Χριστιανικὸν ἁγιασμόν ὑπὸ τὰς δύο ταύτας ὀψεις.

I. *Τὸ ἀντικείμενον* τῆς δικαιοσύνης πίστεως δὲν εἶνε ἰδέα· εἶνε γεγονός· εἶνε τὸ καταλλακτικὸν ἔργον τὸ ὁποῖον ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπετέλεσεν ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ καὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ. *Τὸ γεγονός* δὲ τοῦτο εἶνε φύσεως οὐσιωδῶς ἠθικῆς. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον παράγει τὴν καταλλακτικὴν δύναμιν τῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ, εἶνε ὁ χαρακτήρ αὐτῆς ὁ τελείως ἅγιος. Ἐκεῖνο

τὸ ὁποῖον δίδει εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ τὴν ἐξίλαστήριον καὶ ἐπανορθωτικὴν ἰσχύν, δὲν εἶνε σύνολόν τι παθημάτων τὰ ὁποῖα ὑπέμεινεν ἀδιάφορόν πως· εἶνε ἢ ἀπόλυτος ὑποταγὴ μετὰ τῆς ὁποίας τὰ παθήματα ταῦτα ἐγένοντο ἀποδεκτὰ ὡς δικαία συνέπεια τῆς ἁμαρτίας. Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ ἀντικείμενον τῆς πίστεως εἶνε φύσεως καθαρῶς ἠθικῆς, πῶς ἢ πίστις θὰ περιορίζετο εἰς μίαν συγκατάθεσιν καθαρῶς λογικὴν; Πῶς ἢ προᾶξις αὕτη δὲν θὰ μετεῖχε τῆς ἀγίας φύσεως τοῦ ἀντικειμένου αὐτῆς; Ἡ ἐπιδοκιμασία τὴν ὁποῖαν παρέχομεν εἰς ἔργον τι τέχνης εἶνὲ φύσεως αἰσθητικῆς, ἀπολύτως ὅπως ἢ δημιουργικὴ ἐνέργεια ἣτις ἐγέννησεν ἐν τῷ πνεύματι τοῦ καλλιτέχνου τὸ θαυμαζόμενον ἀριστούργημα. Ὁμοίως, ἢ ἀποδοχὴ τοῦ ἀγίου ἔργου τοῦ ἐπιτελεσθέντος ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὄχι μόνον πηγάζει ἐκ τοῦ ἠθικοῦ αἰσθήματος τοῦ ἤδη ἀφυπνισθέντος, ἀλλὰ δὲν θὰ λείψη νὰ προσλάβῃ ἀκόμη, καθὼς αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔργον—τὸ τελειότατον προῖον τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως—τὸν διαρκῆ χαρακτῆρα πράξεως συνειδήσεως.

Εἶνε δυνατόν νὰ παραδεχθῆ τις τὴν ἀγίαν

ζωὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀκατάπαυστον νίκην αὐτοῦ ἐπὶ τῶν φυσικῶν ἐνστίκτων τῶν μᾶλλον νομίμων, τὴν τελείαν ἀφιέρωσιν αὐτοῦ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς, τὴν ἀδιάκοπον αὐτοῦ κοινωνίαν μετὰ τούτου, ἀναγνωρίζων ἐν αὐτῇ τὴν κανονικὴν ζωὴν τῆς ἀνθρωπότητος, ὅποια ἔπρεπε νὰ εἶνε ἡ ἰδική του, χωρὶς νὰ οἰκειοποιηθῇ τὴν ἠθικὴν ἀρχὴν τῆς ζωῆς ταύτης καὶ νὰ κάμῃ ταύτην τοῦ λοιποῦ ἀρχὴν τῆς ἰδικῆς του ; Τὸ νὰ ἀναγνωρίσῃ τις μίαν τοιαύτην ἀφιέρωσιν, εἶνε αὐτὸ τοῦτο ἀφιέρωσις ἑαυτοῦ.

Θὰ ἦτο δυνατόν, πρὸ πάντων, νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ἠθικὴν ἐπανόρθωσιν τὴν προσεγενεθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ ὡς πρᾶξιν τὴν ὅποιαν θὰ εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἐκπληρώσωμεν ἡμεῖς αὐτοί, νὰ ἐπικυρώσωμεν ἐν τῇ συνειδήσει ἡμῶν τὴν ἀπόφασιν τὴν ὅποιαν ἡ συνείδησις τοῦ ἀνορθωτοῦ ἐξήγγειλε κατὰ τῆς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, ὑποβαστάσασα ἐκουσίως τὴν ποινὴν αὐτῆς, χωρὶς ἢ ἀπόφασις αὕτη νὰ καταστῇ **ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος**— ipso facto —ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν καὶ τῇ θελήσει ἡμῶν, ἡ θανατικὴ ἀπόφασις τῆς ἰδίας ἡμῶν ἁμαρ-

τίας; Ταύτην τὴν ἐσωτερικὴν ἐνέργειαν τῆς πίστεως διὰ τῆς ὁποίας ἀφομοιοῦμεν τὸ συναίσθημα τοῦ Χριστοῦ ἀποθνήσκοντος διὰ τὴν ἁμαρτίαν, ὁ ἅγιος Παῦλος χαρακτηρίζει, ἐν τῇ πλήρει δυνάμει διαλέκτῳ αὐτοῦ, κυριολεκτικῇ τε καὶ μεταφορικῇ συγχρόνως, διὰ τῶν μυστηριωδῶν τούτων ἐκφράσεων: *σταυροῦσθαι σὺν Χριστῷ, βαπτίζεσθαι* (βυθίζεσθαι) *ἐν τῷ θανάτῳ τοῦ Χριστοῦ* (Γαλ. Β', 19. Ρωμ. 6'. 3). Ὁ ἀποδεχόμενος τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν ἁμαρτίαν, εἶνε ὡς νὰ ἀποθνήσκη οὗτος ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, δηλαδή νὰ διακόπη ριζικῶς πᾶσαν σχέσιν μετ' αὐτῆς. Οὗτος εἶνε ὁ βαθὺς ἀντίκτυπος τὸν ὁποῖον ὁ πιστὸς δέχεται ἐκ τοῦ πλήγματος διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ Χριστὸς ἐπατάχθη ὑπὲρ αὐτοῦ. Τὸν ἀντίκτυπον τοῦτον εἶχεν αἰσθανθῆ ὁ Ἀφρικανὸς ἐκείνος *betchuana* ὅστις ἐκραύγαζεν: «Ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ μὲ καταδικάζει νὰ εἶμαι ἅγιος». Ἡ λέξις *καταδικάζειν* ἐκφράζει κατὰ τρόπον ἀπλοῦν καὶ ἀνεπιτήδευτον τὸ ἀποτέλεσμα τὸ ὁποῖον παράγει ἡ θεὰ τοῦ σταυροῦ, κατὰ τὴν πρώτην στιγμήν, ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ἡμῶν φύσεως, ὅταν αὕτη βλέπῃ ἑαυτὴν ἐλκυο-

μένην ὑπὸ τῆς πίστεως ἐνώπιον τοῦ ὄργάνου τούτου ὀδύνης καὶ θανάτου καὶ περικλειομένην ἠθικῶς ἐν τῇ ἀλληλεγγύῃ τῆς καταδίκης ἐκείνης.

Ἔγκειται λοιπὸν ἐν τῇ οὐσίᾳ τῆς δικαιοσύνης πίστεως νὰ δημιουργῇ, δι' αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ ἀντικειμένου της, ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ πιστοῦ, ἀνυπέρβλητον ἀντιπάθειαν διὰ τὴν ἁμαρτίαν, τὴν τοσοῦτον ὀδυνηρῶς ἐξίλεωθεισαν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀνεξάντλητον συμπάθειαν διὰ τὸ ἀγαθόν, τὸ τοσοῦτον θαυμαστῶς πραγματοποιηθὲν ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ.

Δυνάμεθα νὰ παραβάλωμεν τὴν ἐπὶ τῆς γῆς διάβασιν τοῦ Χριστοῦ πρὸς ὅ,τι θὰ συνέβαιεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ζωῇ ἐν μιᾷ στιγμῇ θαυμαστῆς διαουγείας καὶ ἀγιότητος, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας θὰ ἐδίδετο εἰς ἡμᾶς νὰ διακρίνωμεν τελείως τὴν φρίκην τῆς ἁμαρτίας καὶ νὰ κρίνωμεν αὐτὴν διὰ κρίσεως ὁμοίας πρὸς τὴν κρίσιν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἡ οὐρανία ἐκείνη ἀκτὶς θὰ ἀνεκαίνιζε τελείως τὴν καρδίαν καὶ διὰ τοῦ μέσου τούτου ὀλόκληρον τὴν ζωὴν ἐκείνου τὸν ὁποῖον θὰ εἶχεν ἅπαξ φωτίσει. Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος

παραχθὲν ἀποτέλεσμα διὰ τῆς ἐμφανίσεως καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ διὰ τὴν συναισθανθῶμεν τοῦτο ἀτομικῶς, ἀρκεῖ νὰ ἀφήσωμεν τὸ ὑπέροχον τοῦτο ἀντικείμενον τῆς πίστεως νὰ ἀναπτύξη ἐν τῇ ἐνδοτάτῃ ἡμῶν ὑπάρξει τὴν δύναμιν ἣτις εἶνε σύμφυτος αὐτῷ. Τοῦτο εἶναι, ἐὰν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν οὕτω, τὸ ἀνθρώπινον μέρος τοῦ ἀγιασμοῦ.

II. Ἐξ ἄλλου διὰ τὴν καταστῆθριαμβευτικῶς

*Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον
ὁ προσωπικὸς παράγων
τοῦ ἀγιασμοῦ.*

ἀποτελεσματικός, ὁ
δεσμὸς ὅστις συνά-
πτεται μεταξὺ τοῦ
ἀντικειμένου τῆς πί-
στεως καὶ τῆς ψυχῆς

τοῦ πιστοῦ, πρέπει νὰ ἐπισφραγισθῇ διὰ πρά-
ξεως ἀμέσου ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ. Ἴδου τὸ
θεῖον μέρος εἰς τὸ ἐνδόμυχον τοῦτο ἔργον.

Ἐφ' ὅσον χρόνον διαρκεῖ ἡ κατάστασις ἔχ-
θρας μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ Θεοῦ ὁ
Θεὸς δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ κάμη τὴν καρδίαν
τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἀπολαύσῃ τῆς κοινωνίας
τοῦ Πνεύματός του. Τὸ δῶρον τοῦτο εἶναι ἐκ
μέρους τοῦ Θεοῦ τὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ προσωπι-
κῆς ζωῆς. Ὑποθέτει ἀναγκαίως τὴν καταλλα-

γὴν τελεσθεῖσαν, τὴν εἰρήνην ἀποκατασταθεῖσαν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπαξίως ὁμοῦς ἀποκαταστάσεως τῆς ἠθικῆς τάξεως, τὸ δῶρον τοῦ ἁγίου Πνεύματος καθίσταται τόσῳ φυσικὸν ὅσῳ πρότερον ἦτο ἀδύνατον. Ἡ καταδίκη ἣτις ἐβάρυνεν ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἦτο τὸ ἐμπόδιον ὅπερ ἐκώλυε τὸ Πνεῦμα νὰ κατοικήῃ ἐν αὐτῷ. Ἀρθέντος τοῦ ἐμποδίου τούτου, διὰ τῆς πράξεως τῆς δικαιώσεως, ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκειται τεθειμένος ἐκ νέου πρὸς τὸ Θεοῦ εἰς τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ ἠθικὴν θέσιν, καὶ πάραυτα ἡ θεία εὐλογία ἀναλαμβάνει τὸν ῥοῦν αὐτῆς, ὅστις εἶχεν ἀναγκαστικῶς διακοπῆ. Ἡ ἔκχυσις τῆς χάριτος ἄρχεται ἐκ νέου καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὅμοιον πρὸς χεῖμαρρον οὐτινος τὸ πρόχωμα κατερρίφθη, διαχέεται ἐν τῇ δικαιωθεῖσῃ καρδίᾳ.

Ὁ Ἰησοῦς εἶχε δηλώσει τὴν σχέσιν ταύτην μεταξὺ τοῦ ἐξιλαστηρίου αὐτοῦ θανάτου καὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Πνεύματος ἐπὶ ομάδας ἢ ἐπὶ άτομα, διὰ τῶν ἐξῆς λέξεων: «Ἐὰν μὴ ἀέλθω, ὁ Παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς». (Ἰωάν. ΙϚ'. 7).

Ὁ σπουδαῖος οὗτος λόγος δεικνύει συγχρότως ὅτι, διὰ νὰ ἐννοήσωμεν τὴν νέαν ταύτην ὄψιν τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ, πρέπει νὰ παρεμβάλωμεν τὴν τρίτην περίοδον τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, τὴν περίοδον τῆς δόξης καὶ τῆς ἐπουρανίου αὐτοῦ ἐνεργείας. Ἀναληφθεὶς εἰς τοὺς οὐρανοὺς ὁ Ἰησοῦς μετέχει οὐ μόνον τῆς πανταχοῦ παρουσίας, τῆς παντοδυναμίας καὶ τῆς παγγνωσίας τοῦ Θεοῦ, εἰς τρόπον ὥστε δύναται ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν νὰ βοηθῇ καὶ ἐλευθερώνη τοὺς ἰδικούς του κατὰ τὰς δυσχερείας τῆς ἐπιγείου αὐτῶν σταδιοδρομίας, ἀλλὰ, πρὸ πάντων, ἀφοῦ οὗτος κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐνταῦθα διαμονῆς του, οἰκειοποιήθη πλήρως τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ κατέστησεν αὐτό, ὡς ἄνθρωπος, τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ ζωὴν, κατέστη ὁ ὑπέρτατος χορηγητὴς αὐτοῦ μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν του. Αὕτη εἶναι ἡ θεία βᾶσις τοῦ Χριστιανικοῦ ἁγιασμοῦ.

Ἐὰν τὸ 5'. κεφάλαιον τῆς ἐπιστολῆς πρὸς Ῥωμαίους μᾶς δίδῃ νὰ ἐννοήσωμεν τὴν ἐπιτακτικὴν ὑποχρέωσιν ἑξαγιασμοῦ, ἡ ὁποία προκύπτει διὰ

Τὸ Μυστήριον τοῦ Χριστιανικοῦ ἁγιασμοῦ.

τὴν Χριστιανικὴν συνείδησιν ἐκ τοῦ γεγονότος τῆς δικαιοσύνης, ἐν τῷ Η΄. κεφαλαίῳ ὁ ἀπόστολος ἀποκαλύπτει εἰς ἡμᾶς τὴν ἐκ Θεοῦ δύναμιν, ἣτις καθιστᾷ τὸν δικαιωθέντα ἰκανὸν νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑποχρέωσιν ταύτην. «Ὁ νόμος τοῦ Πνεύματος τῆς ζωῆς ὅπερ εἶναι ἐν τῷ Χριστῷ Ἰησοῦ μὲ ἠλευθέρωσεν ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου. Διότι τὸ ἀκατόρθωτον εἰς τὸν γραπτὸν νόμον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐφαίνετο οὗτος ἀνίσχυρος διὰ τῆς σαρκός, ὁ Θεὸς κατέστησε δυνατὸν. Ἀποστείλας τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας καὶ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἁμαρτίας, κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ κατὰ σάρκα πραγματοποιηθείσῃ ζωῇ αὐτοῦ, ἵνα ἡ ζωὴ δικαιοσύνης, ἣ ἐν τῷ νόμῳ, πραγματοποιηθῇ ἐν ἡμῖν, οἵτινες δὲν περιπατοῦμεν κατὰ σάρκα, ἀλλὰ κατὰ τὸ Πνεῦμα» (Ρωμ. Η΄. 2-4)*.

* «Ὁ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου. Τὸ γὰρ ἀδύνατον τοῦ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκός, ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας καὶ περὶ ἁμαρ-

Τὸ χωρίον τοῦτο, οὐχὶ ὀλιγώτερον σπουδαῖον τοῦ ἐν τῷ Γ'. κεφαλαίῳ, ὁπόθεν ἠντλήσαμεν τὰ φῶτα ἐπὶ τῆς ἀπολυτρώσεως, μᾶς κάμνει νὰ εἰσδύσωμεν εἰς τὸ θεῖον μυστήριον τοῦ χριστιανικοῦ ἁγιασμοῦ.

Ὁ Θεὸς ἔκαμεν ἀρχὴν μὲ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ ἐν σαρκὶ ὁμοίᾳ πρὸς τὴν ἡμετέραν, ἵνα ἐν τῇ σαρκὶ ταύτῃ πραγματοποιήσῃ τὴν τελείαν ἁγιότητα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ κατακρίνῃ τὴν ἁμαρτίαν, χαρακτηρίζων αὐτὴν ὡς τι, ὅπερ ὀφείλει νὰ μὴ ὑπάρχῃ, καὶ ἀποκλείων αὐτὴν ἀπὸ τὸ ἴδιον ἐκεῖνο μέρος τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν, τὸ ὁποῖον αὕτη εἶχεν ἐκλέξει ἐν ἡμῖν κατοικητήριον, καὶ ὁπόθεν ἐκτείνει τὸ κράτος αὐτῆς ἐφ' ὅλων ἡμῶν τῶν δυνάμεων. Ἐπαξ τελεσθέντος τοῦ ἔργου τούτου ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ Ἰησοῦ, ἐκπορεύεται τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τοῦ δεδοξασμένου αὐτοῦ προσώπου ὡς δύναμις ζωοποιούσα, τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Ἰησοῦς κατάγει ἐν ἡμῖν τὴν αὐ-

τίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν, τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα». (Ρωμ. Η'. 2—5).

τὴν νίκην τὴν ὁποῖαν κατήγαγεν ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ προσώπῳ.

Οὕτω πραγματοποιεῖται ἐν τῇ ζωῇ ἡμῶν, ὡς ἐν τῇ ἰδικῇ του, ἢ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτουμένη δικαιοσύνη, ἐπὶ μόνῳ τῷ ὄρῳ νὰ υἱοθετήσωμεν ὡς ἀρχὴν τῆς διαγωγῆς μας ὄχι τὰς ἰδικὰς μας ροπὰς, τὴν σάρκα, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα τοῦτο τὸ ὁποῖον ἐκπηγάζει ἐκ τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοὺς νέους πόθους τοὺς ὁποίους παράγει ἐν ἡμῖν.

Ἡ ἀγιότης ἡμῶν δὲν εἶναι λοιπὸν ἀπλῆ τις μίμησις τῆς ἀγιότητος τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποῖαν πραγματοποιοῦμεν διὰ τῶν ἰδίων ἡμῶν ἀποφάσεων· εἶναι αὐτὴ αὕτη ἢ ἰδική του, ἢ παρ' αὐτῷ ἀγιότης, ἐκείνη τὴν ὁποῖαν ἐπραγματοποίησεν ἐδῶ κάτω δυνάμει πάλης καὶ θυσιῶν, καὶ τὴν ὁποῖαν ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς δόξης αὐτοῦ μᾶς μεταδίδει. Ἀναπαράγει ἐν ἡμῖν τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν, οἴαν κατέστησεν αὐτὴν ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ, ἀπηλλαγμένην τῆς ἁμαρτίας καὶ εὐάρεστον τῷ Θεῷ. Πρωτότυπον τῆς νέας ταύτης ζωῆς, εἶναι ταύτοχρόνως καὶ ἡ πηγὴ ἐκ τῆς ὁποίας αὕτη κατέρχεται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ πιστοῦ. Ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ θεωροῦντος αὐ-

τὸν μετὰ πίστεως κάμνει νὰ λάμπη ἡ ἰδία αὐτοῦ εἰκὼν, καὶ ν' ἀκτινοβολῇ αὕτη ἐκεῖ μετὰ τοσαύτης ἐντάσεως ὥστε νὰ λαμβάνη ζωὴν, καὶ νὰ καθίσταται ὁ νέος ἄνθρωπος ἐν τῇ καρδίᾳ· οὕτω δὲ ὁ πιστὸς «μεταμορφοῦται ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, διὰ τοῦ Κυρίου ὅστις εἶναι Πνεῦμα». (Β'. Κορ. Γ'. 18).

Αὐτὸς οὗτος ὁ Ἰησοῦς εἶχε δηλώσει τὴν σχέσιν ταύτην, ἣτις θὰ ὑφίστατο μίαν ἡμέραν μετὰ τῆς ἀγιότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἰδικῆς μας, ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, ὅστις συνήθως κρίνεται σκοτεινός, ἀλλ' ὅστις μετὰ τὰ προηγηθέντα φαίνεται μοι σαφέστατος: «Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἀγιάζω ἑμαυτόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὧσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ». (Ἰωάν. ΙΖ'. 19). Ἐν ἄλλοις λόγοις: «Ἡ ἀγιότης τὴν ὁποῖαν πραγματοποιῶ ἐν τῇ ζωῇ μου θὰ καταστῇ ἡ ἰδική των διὰ τῆς μεταδόσεως αὐτῆς τὴν ὁποῖαν θὰ κάμω ἐν αὐτοῖς· καὶ τότε θὰ ὧσιν ἀληθῶς ἅγιοι ὡς ἐγώ». Ὁ Ἰησοῦς ἐξέφρασε τὴν αὐτὴν σκέψιν διὰ τῶν μυστηριωδῶν τούτων εἰκότων: *πίνειν τὸ αἷμα αὐτοῦ, τρώγειν τὴν σὰρκα αὐτοῦ*. (Ἰωάν. 5'), τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται προφανῶς, κατὰ τὴν ἐξήγησιν τὴν

ὅποιαν δίδει αὐτὸς ὁ ἴδιος περὶ τούτων (στ. 63), εἰς τὴν ἐνέργειαν διὰ τῆς ὁποίας τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ ἐφαρμόζει εἰς τὸν πιστὸν τὴν σάρκα αὐτοῦ, ἥτοι τὴν εἰς τὸν Θεὸν καθιερωθεῖσαν ζωὴν του, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ, ἥτοι τὸν θάνατον αὐτοῦ διὰ τὴν ἁμαρτίαν, μετὰ τοῦ θανάτου ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, ὅστις περιλαμβάνεται ἐν αὐτῷ.

Ὑπὸ τὴν συνήθη ἔποψιν, ἥτις κάμνει νὰ συνίσταται ὀλόκληρον τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ ἐξιλασμῷ καὶ ὅλη ἡ σωτηρία ἐν τῇ ἀφέσει τῶν ἁμαρτιῶν, θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐρωτήσῃ διὰ τίνα λόγον ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν κατήλθεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διὰ νὰ ἀναβῆ ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν σταυρόν, διατὶ ἔζησε πρὶν νὰ ἀποθάνη. Δύναται τις νὰ ἀπαντήσῃ ἀναμφιβόλως ὅτι ἡ ἀγιότης τοῦ θύματος ἦτο ὄρος τοῦ ἐξιλασμοῦ· ἀλλ' ἡ ἀπάντησις αὕτη θὰ ἦτο προφανῶς ἀτελής. Ἡ ἀληθὴς λύσις πηγάζει ἐκ τῆς ἐννοίας τῆς Χριστιανικῆς ἀγιότητος τὴν ὅποιαν πρὸ ὀλίγου ἐξεθέσαμεν. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐδέησε νὰ πραγματοποιήσῃ ζωὴν ἀνθρώπινην τελείαν, διότι ἡ ἀγιότης αὐτοῦ μίαν ἡμέραν ἐμέλλε διὰ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀνα-

λήψεως αὐτοῦ νὰ καταστῆ ἡ ἰδική μας. Διὰ τοῦτο ὁ Ἅγιος Παῦλος καλεῖ τὸν Ἰησοῦν ἁγιασμόν ἡμῶν, ὅπως καλεῖ αὐτὸν σοφίαν καὶ δικαιοσύνην ἡμῶν (Α΄ Κορ. Α΄. 30).

Ἴσως ἤθελέ τις ἐρωτήσῃ τις ἡ σχέσις μεταξὺ τῶν χωρίων καθ' ἃ ὁ ἁγιασμός ἡμῶν ἀποδίδεται εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἐκείνων καθ' ἃ ἀποδίδεται εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν Χριστὸν ζῶντα ἐν ἡμῖν (Γαλ. Β΄. 20). Ἡ ἀπάντησις εἶναι εὐκόλος. Κατ' οὐσίαν, οἱ δύο οὗτοι τρόποι ἐκφράσεως ἐφαρμόζονται εἰς ἓν μόνον καὶ τὸ αὐτὸ γεγονός. Ποῖον εἶναι τὸ ἔργον τοῦ ἁγίου Πνεύματος; Εἶναι νὰ μεταδώσῃ εἰς ἡμᾶς τὸν Χριστὸν μετὰ παντός ὅ,τι ἀνήκει εἰς αὐτόν. καὶ νὰ κάμῃ νὰ ἀναζήσῃ ἐν ἡμῖν ὁ Χριστός, καθὼς ὁ κόκκος τοῦ σίτου, θανὼν ἐν τῇ γῆ, ἀναζῆ διὰ τῆς δυνάμεως τῆς φύσεως ἐν ἐκάστῳ τῶν κόκκων τοὺς ὁποίους φέρει ὁ στάχυς. Καὶ ἀφ' ἑτέρου, διὰ τίνος μέσου ὁ Χριστός ζῆ ἐν ἡμῖν; Διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ἐπιτελεῖται ἐν τῷ πιστῷ, δυνάμει τῆς θείας ταύτης ἐνεργείας, ἔργον ὅμοιον πρὸς ἐκεῖνο ὅπερ παρήγαγε τὴν θαυμαστὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. «Τεκνία μου, ἔλεγεν

ὁ ἅγιος Παῦλος, διὰ τοὺς ὁποίους ὑποφέρω ἐκ
 νέου τὰς ὠδῖνας τι-
 κτούσης, μέχρις οὗ
 ἔνζάρκωσις τοῦ Χριστοῦ. μορφωθῆ Χριστὸς
 ἐν ὑμῖν». (Γαλ. Δ΄.

19). Ἡ ἀγιότης ἡμῶν, δένειναι κυρίως ἡμεῖς, οἵ-
 τινες μεταβαλλόμεθα καὶ καθιστάμεθα καλλίτε-
 ροι· διότι μετὰ πενήκοντα ἔτη πιστῆς ἐργασίας
 συμβαίνει εἰς ἡμᾶς νὰ ἐπανεύρωμεν ἑαυτοὺς
 αἰφνιδίως, μόλις ἢ ἰδία ἡμῶν φύσις ὑπερι-
 σχύση, τόσον κακοὺς ὅσον καὶ πρὸ ἡμίσεος αἰ-
 ῶνος· εἶναι μᾶλλον αὐτός, ὅστις γεννᾶται καὶ
 αὐξάνεται ἐν ἡμῖν, εἰς τρόπον ὅστε νὰ κατα-
 λάβῃ τὴν καρδίαν μας καὶ νὰ ἐκδιώξῃ βαθ-
 μιαιῶς ἀπ' αὐτῆς τὸ φυσικόν μας ἐγώ, τὸν
 παλαιὸν ἡμῶν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος, αὐτός, δέν
 βελτιοῦται, καὶ δέν ἔχει ἄλλον προορισμὸν εἰμὴ
 νὰ καταστραφῆ.

Πῶς ἐν τῇ ἐφαρμογῇ ἐνεργεῖται τὸ εἶδος
 τοῦτο τῆς ἐνσαρκώσεως, δι' ἧς ὁ Χριστὸς κα-
 θίσταται αὐτὸς οὗτος τὸ νέον ἡμῶν ἐγώ; Κατὰ
 τρόπον ἐλεύθερον καὶ ἠθικόν, τὸν ὁποῖον
 ὁ Ἰησοῦς περιέγραψεν ἐν ἐνὶ λόγῳ ἐκπλη-
 κτικῶ, διότι οὗτος ἐξισώνει σχεδὸν τὸν ἀγια-

σμὸν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἰδικόν μας. «Καθὼς ἀπέστειλεν ἐμὲ ὁ ζῶν πατήρ και ἐγὼ ζῶ διὰ τοῦ Πατρὸς, ὁμοίως ὁ τρώγων με θὰ ζήσῃ και ἐκεῖνος δι' ἐμοῦ». (Ἰωάν. 5 57). Ὁ Ἰησοῦς ἐτρέφετο ἀπὸ τοῦ Πατρὸς ὅστις ἀπέστειλεν αὐτόν, και ἔζη δι' αὐτοῦ. Τοῦτο σημαίνει ἀναμφιβόλως ὅτι ἐκάστην στιγμήν καθ' ἣν ἐμελλε νὰ ἐνεργήσῃ ἢ νὰ ὁμιλήσῃ, ἐξήλειφε κατὰ πρῶτον τὸν ἑαυτόν του και ἔπειτα ἄφηγε τὸν Πατέρα νὰ θέλῃ, νὰ σκέπτηται, νὰ ἐνεργῇ, νὰ εἶναι τὸ πᾶν ἐν αὐτῷ.

Ὅμοίως, ὅταν ἡμεῖς καλούμεθα νὰ ἐκτελέσωμεν πράξιν τινὰ ἢ νὰ προφέρωμεν λόγον, πρέπει κατ' ἀρχὰς νὰ μηδενίζωμεν ἑαυτοῦς ἐνώπιον τοῦ Ἰησοῦ, και ἀφοῦ καταργήσωμεν ἐν ἡμῖν, διὰ πράξεως ἐνεργητικῆς, πᾶσαν ἰδίαν ἐπιθυμίαν, πᾶσαν ἰδίαν σκέψιν, πᾶσαν ἰδίαν δραῖσιν*, νὰ ἀφήσωμεν τὸν Ἰησοῦν νὰ ἀναπτύξῃ ἐν ἡμῖν τὴν ἰδίαν αὐτοῦ θέλησιν, τὴν ἰδίαν αὐτοῦ σοφίαν, τὴν ἰδίαν αὐτοῦ

* Σ. Μ. Αὕτη εἶναι ἡ ἐκ μέρους τοῦ πιστοῦ συνδρομή, ἀπολύτως, ὡς βλέπομεν. ἀρνητικῆ, περὶ ἧς ὠμίλησε προηγουμένως ὁ συγγραφεὺς (σελ. 55).

δύναμιν. Οὕτω ζῶμεν δι' αὐτοῦ, ὡς αὐτὸς ἔζη διὰ τοῦ Πατρὸς, τρώγομεν αὐτὸν (εἶναι ἢ εἰκὼν τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος μεταχειρίζεται), καθὼς ἐκεῖνος ἐτρέφετο ἐκ τοῦ Πατρὸς. Ὁ τρόπος τῆς ἐνεργείας τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὁ ἡμέτερος εἶναι οἱ αὐτοί. Μόνον ὁ τοῦ Ἰησοῦ ἀνεφέρετο ἀπ' εὐθείας πρὸς τὸν Θεόν, διότι ἦτο ἐν ἀμέσῳ κοινωνίᾳ μετ' αὐτοῦ, ἐνῶ ὁ ἡμέτερος ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Ἰησοῦν, διότι μετ' αὐτοῦ ὁ πιστὸς εὐρίσκεται εἰς ἄμεσον κοινωνίαν καὶ δι' αὐτοῦ μόνον εὐρίσκομεν καὶ κατέχομεν τὸν «ζῶντα Πατέρα».

Ἴδου τὸ μυστήριον, τὸ γενικῶς τόσον ὀλίγον ἐννοηθέν, τοῦ Χριστιανικοῦ ἀγιασμοῦ.

Οὐδεὶς ὅμως θὰ ἠδύνατο νὰ ἀσκήσῃ τὴν ὑπέροχον ταύτην τέχνην·
Τὸ χριστιανικὸν χωρὶς νὰ ἔχη τοποθετηθῆ·
Παράδοξον· εὐθύς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν·
 ἔνδοξον θέσιν ἣτις μᾶς·

ἐξόθη ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὁποίαν διδάσκει αὐτὴν ὁ ἅγιος Παῦλος. Ὅταν ὁ ἀπόστολος οὗτος θέλῃ νὰ διδάξῃ ἡμᾶς πῶς κατορθώνει τις νὰ ἀποθάνῃ ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ ζῆ ἐν τῷ Θεῷ, ἰδοὺ πῶς ἐκφράζεται: «Θεωρεῖτε

ἑαυτοὺς ὅτι ἀπεθάνετε μὲν ὡς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, ζῆτε δὲ ἐν τῷ Θεῷ, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Κυρίου ἡμῶν (Ρωμ. 5' 11)*.

Ἡ γλῶσσα αὕτη οὐδόλως εἶνε σύμφωνος πρὸς τὴν τοῦ λογικοῦ. Ἡ ἀνθρωπίνη σοφία λέγει. «Ἀπαλλάχθητι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπὸ τῶν δεσμῶν τῆς ἁμαρτίας· μάνθανε βαθμηδὸν νὰ ἀγαπᾷς τὸν Θεὸν καὶ νὰ ζῆς δι' αὐτόν». Ἀλλὰ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον δὲν ἐρχόμεθα ποτὲ εἰς διάρρηξιν ριζικὴν μετὰ τῆς ἁμαρτίας, καὶ δὲν παραδιδόμεθα ποτὲ πλήρως εἰς τὸν Θεόν. Διαμένομεν ἐν τῇ ἀμαυρᾷ καὶ τεθολωμένῃ ἀτμοσφαίρᾳ τῆς ἰδίας ἡμῶν φύσεως, καὶ δὲν φθάνομεν ποσῶς εἰς τὴν πλήρη διαύγειαν τῆς θείας ἀγιότητος. Ἡ πίστις, τοῦναντίον, ἀνυψοῖ ἡμᾶς, ὡς δι' ἄλματος, εἰς τὴν βασιλικὴν θέσιν τὴν ὁποίαν κατέχει νῦν ὁ Ἰησοῦς Χριστός, καὶ ἦτις, ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ, ἀνήκει ἤδη εἰς ἡμᾶς. Ἀπὸ τοῦ ὕψους

* «Λογίζεσθε ἑαυτοὺς νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ Θεῷ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τῷ Κυρίῳ ἡμῶν» (Ρωμ. 5', 11).

ἐκείνου βλέπομεν τὴν ἁμαρτίαν ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν· ἐκεῖ ἐντρυφῶμεν ἐν τῇ ζωῇ τοῦ Θεοῦ ὡς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἀληθῆ οὐσίᾳ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Τὸ λογικὸν λέγει: «Γενοῦ ἅγιος διὰ νὰ εἶσαι τοῦτο». Ἡ πίστις λέγει: **Εἶσαι ἅγιος· γενοῦ λοιπὸν τοῦτο.** Εἶσαι ἅγιος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ· γενοῦ ἐν τῷ προσώπῳ σου». Ἡ, καθὼς λέγει ὁ Παῦλος πρὸς τοὺς Κολοσσαεῖς (Γ', 3.5): «ἀπεθάνετε· νεκρώσατε λοιπὸν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς».

Ἴδου τὸ μᾶλλον παράδοξον ἐν τῇ καθαρᾷ εὐαγγελικῇ διδασκαλίᾳ. Ὅστις παραγνωρίζει τὸ ἐνδόμυχον τοῦτο γεγονὸς ἢ ἀπορρίπτει αὐτό, οὐδέποτε θὰ ὑπερπηδήσῃ τὸ κατώφλιον τοῦ χριστιανικοῦ ἁγιασμοῦ· δὲν διακόπτεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ σχέσις μετὰ τῆς ἁμαρ-

* Σ. Μ. Τὸ λογικὸν παραπέμπει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰ βᾶθη τοῦ ἑαυτοῦ ἐγώ, ἵνα ἀντλήσῃ ἐκεῖθεν δυνάμεις πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ ἁγιασμοῦ. Ἡ Πίστις, τοῦναντίον, κατευθύνει αὐτὸν ἐκτὸς τοῦ ἐγώ, εἰς πρόσωπον (τὸν Χριστὸν) ἐν ᾧ τὸ γεγονὸς ἁγιασμοῦ, ὅπερ ἐπιζητοῦμεν, ἔχει ἐπιτελεσθῆ, καὶ εὐρίσκεται ἤδη τέλειον καὶ ἔτοιμον ἵνα διοχετευθῆ ἐν ἡμῖν.

τίας. Διὰ μιᾶς συντελεῖται ἡ πλήρης διακοπή, διὰ τῆς οἰκειοποιήσεως τοῦ ἔξιλασμοῦ τὸν ὁποῖον ὁ Χριστὸς ἐτελείωσεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Δὲν ἀνέρχεται τις τὰς βαθμίδας τοῦ θρόνου μίαν πρὸς μίαν, ἀλλ' ἐκσφενδονίζεται ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ κάθεται ἐπ' αὐτοῦ ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς πίστεως, ἣτις καθιστᾷ ἡμᾶς ἐν σῶμα μετ' Ἐκείνου. Κατόπιν, ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς θέσεως ταύτης, ἀγίας κατ' οὐσίαν, ὑποτάσσεται νικηφόρως τὸ ἐγώ, ὁ κόσμος, ὁ Σατανᾶς, αἰεταὶ αἱ δυνάμεις τοῦ κακοῦ. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ἀπολύτου ἀγιότητος ἐν ἣ μεταφέρεται ὁ πιστός, ἐπενδύεται τὴν θείαν καὶ ἀνθρώπινην συγχρόνως εἰκόνα τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

Ἡ σχέσις μεταξὺ τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ εἶνε ἴσως ἐν τῶν σημείων καθ' ἃ ἡ διαφορὰ διδασκαλίας μεταξὺ τῶν δύο μεγάλων μερίδων τοῦ Χριστιανισμοῦ τῆς Δύσεως εἶνε ἡ μᾶλλον ζωηροῦς αἰσθητή.

Ὁ Προτεσταντισμός, πρέπει νὰ τὸ ὁμολο-

γήσωμεν, ἐδείχθη πάντοτε ἀνίσχυρος καὶ ἐν ἀμηχανία ὅταν προετάθη εἰς αὐτὸν νὰ δείξῃ καθαρῶς τὸν ὀργανικὸν δεσμὸν μεταξὺ τῶν δύο τούτων στοιχείων τῆς σωτηρίας: τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ. Οἱ θεολόγοι τῆς ὁμολογίας ταύτης ἀνεξήτησαν συνήθως τὸν δεσμὸν τοῦτον ἐν τῷ αἰσθηματι τῆς εὐγνωμοσύνης. Ἡ ἠρκέσθησαν νὰ προσθέσωσιν ἀπλῶς τὸ περιερχόμενον τοῦ νόμου εἰς τὸ τῆς χάριτος, χωρὶς νὰ ἐξηγήσωσι τὴν ἐσωτερικὴν σχέσιν ἣτις ὑπάρχει μεταξὺ τῆς πίστεως εἰς τὴν χάριν καὶ τῆς ὑπακοῆς εἰς τὸν νόμον. Καθαρὰ τις ὅμως παράθεσις δὲν εἶνε ἀρκετὴ. Καί, ὡς πρὸς τὸ συναίσθημα τῆς εὐγνωμοσύνης, τοῦτο δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ θεμελιώσῃ κατὰ τρόπον στερεὸν τὸ καθῆκον τοῦ χριστιανικοῦ ἁγιασμοῦ. Πῶς ἡ ὁρμὴ τῆς εὐγνωμοσύνης θὰ ἠδύνατο νὰ τεθῇ αἰτία καὶ δικαιολογία ἐκτελέσεως μιᾶς πράξεως ἀπαιτουμένης ἐκ μέρους τοῦ εὐεργέτου, ἐὰν ἡ προῦξις αὕτη δὲν ἦτο αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἠθικῶς ἀγαθὴ; Ἡ εὐγνωμοσύνη εἶνε *ἐλαττήριον* καταλληλότερον εἰς τὸ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ πραγματοποιήσωμεν εὐκολώτερον τὸ καθῆκον, ἀλλὰ δὲν θὰ

ἠδύνατο νὰ παράσχη τὴν *βάσιν* (principe) αὐτοῦ τούτου τοῦ καθήκοντος.

Ὁ Καθολικισμὸς, ἐξ ἄλλου, βασιίζεται εὐλόγως, ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ ἁγιασμοῦ, εἰς κοινωνίας πραγματικάς, ζωτικάς, σαρκικάς μάλιστα, τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ πιστῷ. Ἐννοεῖ ὅθεν καλῶς, ἴσως κάλλιον τοῦ προτεσταντισμοῦ, τὸν ἅγιον μυστικισμὸν τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Χριστοῦ ἐν ἐκάστῳ τῶν μελῶν αὐτοῦ. Διατὶ ὁμως ἐμφυτεύει αὐτὸν καὶ προσκολλᾷ τοσοῦτον στοιχειωδῶς εἰς ἐξωτερικάς τελετάς, εἰς πράξεις ὑλικάς, αἰτινες, θεσπισθεῖσαι κατ' ἀρχὰς ὡς σύμβολα, μετεμορφώθησαν ἀκολούθως εἰς πράξεις ἀξιολογίτους καὶ εἰς ὄρους ἀναγκαίους, καὶ ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ἀποκλείσωσι τὸ ἀληθὲς μέσον, τὸ *μόνον* μέσον, *τὴν πίστιν εἰς τὸ ὑπὲρ ἡμῶν τελεσθὲν ἔργον ἐν τῷ Χριστῷ*, τὴν δικαιούσαν ταύτην πίστιν, καὶ τὴν ἐλευθέραν εἴσοδον εἰς τὸν θρόνον τῆς χάριτος, τὴν ὁποίαν αὕτη ἀνοίγει εἰς ἕκαστον πιστόν;

Ἐν τῇ ἀγνοίᾳ αὐτῶν, σχεδὸν ὀλικῇ, τῆς διὰ τῆς πίστεως δικαιώσεως, καθὼς αὕτη ἐκτίθεται ὑπὸ τοῦ Παύλου, καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ των ἐν

τούτοις νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, οἱ μᾶλλον πεφωτισμένοι τῶν καθολικῶν—καὶ πολλοὶ εὐσεβεῖς προτεστάνται μετ' αὐτῶν—ἐξαρτῶσι μὲν τὴν δικαίωσιν ἐκ τῆς πίστεως, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ κατέχη αὕτη ἀπαραίτητους τινὰς ιδιότητας. Οὕτω, φαντάζονται ὅτι εὐρίσκουσιν ἐν τῇ ζέσει τῆς πίστεως ἢ ἐν τῇ ἀγάπῃ ἣτις εἶνε ὁ ἀναγκαῖος ταύτης καρπός, τὸ μυστικὸν τῆς δικαιούσης δυνάμεως αὐτῆς. Καὶ ἡ ἔννοια τῆς ἀξιομισθίας, ἣτις ἐφαίνετο ἀποκεκλεισμένη ὑπὸ τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ ἔργου διὰ τῆς πίστεως, ἐπανέρχεται ἀλματωδῶς διὰ τῆς σιωπηλῆς ταύτης προσθήκης τοῦ ἔργου εἰς τὴν πίστιν. Τί ὅμως συμβαίνει; Ἐπειδὴ ἡ μᾶλλον παραδειγματικὴ ζέσις, συγκρινομένη πρὸς τὸ ἰδεῶδες, εἶναι πάντοτε χλιαρότης, καὶ ὁ πλοῦτος τῶν καρπῶν τῆς πίστεως εἶναι πάντοτε ἔνδεια, ἐν ἀναλογίᾳ πρὸς τὴν ἀφθονίαν τῶν καρπῶν τοὺς ὁποίους ἡ πίστις εἰς τὸ θεῖον ἔργον ὄφειλε νομίμως νὰ παραγάγη, προκύπτει ἐκ τούτου ὅτι αἱ εἰλικρινεῖς αὐταὶ ψυχαὶ δὲν αἰσθάνονται ποτὲ ἑαυτὰς ἀσφαλῶς δεδικαιωμένας καὶ πλήρως ἀπηλλαγμένας τῆς καταδίκης. Οὐδέποτε συνεπῶς

κατορθοῦσιν αὐταὶ νὰ καταλάβωσι τὴν ὑψίστην θέσιν ἣτις ἀνήκει εἰς ἡμᾶς ἐν Χριστῷ, καὶ τὴν ὁποίαν ἡ πίστις ἐξασφαλίζει εἰς ἡμᾶς, οὐχὶ διὰ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐντάσεως αὐτῆς ἢ διὰ τῆς ἀφθονίας τῶν πρακτικῶν αὐτῆς ἀποτελεσμάτων, ἀλλὰ μόνον διὰ τῆς φύσεως τοῦ ἀντικειμένου αὐτῆς*. Ἡ ἐὰν αὐταὶ μειαφέρωνται

* Παραθέτομεν ἐπικαίρως τὸ θαυμάσιον χωρίον Ἐφ. Β' 1—10, ἐξυμνοῦν κατὰ τρόπον ὑπέροχον τὴν ἐν Χριστῷ θέσιν ἡμῶν, ἣν ἐξασφαλίζει εἰς ἡμᾶς ἡ Πίστις.

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

Καὶ ὑμᾶς ὁ Θεὸς συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ, ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι καὶ ταῖς ἁμαρτίαις, ἐν αἷς ποτε περιεπέσατε, κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε ἐν ταῖς

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

Καὶ σᾶς ὁ Θεὸς ἐζωοποίησε μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ὄντας νεκροὺς ἐξ αἰτίας τῶν παραπτωμάτων καὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἐν αἷς ποτε περιεπατήσατε, ἀκολουθοῦντες τὸν συρμὸν τοῦ παρόντος κόσμου, τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐναερίου ἐξουσίας, τὸ πνεῦμα δηλαδὴ τὸ μεταχειριζόμενον σήμερον ὡς ὄργανα αὐτοῦ τοὺς ἀπειθοῦντας εἰς τὸ εὐαγγέλιον.

ἐπὶ τινὰ στιγμήν εἰς τὸ ὕψος ἐκεῖνο, κατὰ τὴν

ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιῶντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ ἡμεν τέκνα φύσει ὀργῆς, ὡς καὶ οἱ λοιποί· ὁ δὲ Θεός, πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι συνεζωοποίησε τῷ Χριστῷ· χάριτί ἐστε σεσωσμένοι· **καὶ συνήγειρε, καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ**· ἵνα ἐνδείξητε τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐσπερομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· **τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, Θεοῦ τὸ δῶρον·**

Καὶ ἡμεῖς πάντες ἐπίσης εἴμεθα ποτὲ ἐκ τοῦ ἁριθμοῦ ἐκείνων καὶ ἐζῶμεν ἄλλοτε κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκὸς ἡμῶν ἐκτελοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν· ἡμῶν καὶ εἴμεθα ἐκ φύσεως τέκνα ὀργῆς καθὼς καὶ οἱ λοιποί· Ὁ Θεὸς ὅμως πλούσιος ὢν εἰς ἔλεος, ἕνεκα τῆς πολλῆς ἀγάπης αὐτοῦ μετὰ τὴν ὁποίαν ἠγάπησεν ἡμᾶς καίτοι εἴμεθα εἰς κατάστασιν νεκρότητος ἐξ αἰτίας τῶν παραπτωμάτων ἐζωοποίησεν ἡμᾶς μετὰ τοῦ Χριστοῦ·—κατὰ χάριν εἰσθε σεσωσμένοι—**καὶ ἀνέστησεν ἡμᾶς καὶ ἐκάθισεν πάντας ἡμᾶς ἐν σωματι εἰς τὰ ὕψη τῶν οὐρανῶν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα ἀναπτύξῃ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀ-**

ῶραν τῆς ἱερουργίας τοῦ μυστηρίου, ἐπὶ παραδείγματι, εὐθὺς ὁμῶς ὡς ἡ εὐλόγημένη ἐκείνη στιγμή παρέλιθη, ἐπειδὴ ἡ ἀνθρωπίνη ἀδυναμία γίνεται ἐκ νέου αἰσθητή, ἐπαναπίπτουσιν ἐν τῇ ἀγωνίᾳ, καὶ καταπτώσι νὰ ἀναμένωσι νέαν ἱερατικὴν ἄφεσιν διὰ νὰ ὑψωθῶσιν ἐκ νέου εἰς τὸ κορυφαῖον τῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ἐπίσης τόσον ὀλίγον σταθερὸν καὶ τόσον ὀλίγον μόνιμον. Θλιβερὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον ἀναμφιβόλως ἐξικτηρεῖ τὸν ἱερέα, καθιστῶν

οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μὴ τις καυχῆσθῃται. Αὐτοῦ γὰρ ἔσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ Θεός, ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν.

τοῦ Θεοῦ, δὲν προέρχεται ἐξ ἔργων διὰ νὰ μὴ καυχῆθῃ τις. Διότι τοῦ Θεοῦ εἴμεθα ποίημα κτισθέντες καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Χριστοῦ πρὸς πραγματοποίησιν ἔργων ἀγαθῶν τὰ ὁποῖα ἔχει ὁ Θεός ἐκ τῶν προτέρων ἐτοίμασει δι' ἡμᾶς ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν.

γαθότητι κατὰ τοὺς ἐπεχομένους αἰῶνας τὸν ἄπειρον αἰῶνα τῆς χάριτος αὐτοῦ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Διότι κατὰ χάριν εἰσθεσσεωσμένοι διὰ μέσου τῆς πίστεως καὶ τοῦτο δὲν προέρχεται ἐξ ὑμῶν ἀλλ' εἶνε δῶρον

τὴν μεσολάβησιν αὐτοῦ σταθερῶς ἀναγκαίαν, ἀλλ' ὅχι καὶ τὸν Χριστιανόν, ὅστις κρατεῖται διὰ τοῦ μέσου τούτου εἰς κατάστασιν διαρκοῦς ἀνηλικιότητος.

Ἄρα γε δὲν ἐσήμανεν ἀκόμη ἡ στιγμή καθ' ἣν αἱ δύο αὗται μερίδες τῆς ἐκκλησίας τῆς Δύσεως, αἵτινες ἐμοιράσθησαν τρόπον τινὰ τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ τοῦ κεφαλαιώδους τούτου σημείου, θὰ ἐνωθῶσιν ἐπὶ τέλους διὰ νὰ ἀποκαταστήσωσιν αὐτὴν ἐν ὅλῳ αὐτῆς τῷ πληρώματι; Ἡ στιγμή καθ' ἣν ἡ δικαίωσις, ὡς ἔχει ἐννοήσει αὐτὴν ὁ προτεσταντισμός, εἰδικώτερον ὁ λουθηρανικὸς προτεσταντισμός, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἡ δικαίωσις, ὅπως ἐννοεῖ αὐτὴν ὁ Ἡσαίας, ὁ Ἰησοῦς, ὁ Παῦλος, θὰ τεθῆ ἄνευ ἐπιφυλάξεως καὶ ὑπεκφυγῆς ὡς βάσις τοῦ ἔργου τῆς σωτηρίας, ἀλλὰ μετὰ τῆς σοβαρᾶς καὶ λίαν σταθερᾶς προθέσεως νὰ ὑποβαστάξῃ αὕτη τὸ οἰκοδόμημα τοῦ ἁγιασμοῦ, τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ ἐν ἡμῖν, ὡς ἔχει ἐννοήσει τοῦτο ὁ Καθολικισμός, δηλαδή ὡς τὴν μετάγγισιν τῆς ἁγίας ζωῆς τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ πιστῇ ψυχῇ διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος;

Ὁ Χριστὸς ἀντικαθιστῶν ἡμᾶς πρὸ τοῦ

Θεοῦ ὡς δικαιοσύνη ἡμῶν· ὁ Χριστὸς ἀντικαθιστῶν ἡμᾶς ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ὡς ἁγιασμὸς ἡμῶν· ἰδοὺ τὸ πλήρωμα τῆς χριστιανικῆς σωτηρίας. Ἄς μάθωμεν καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ νὰ θεωρῶμεν τὸν Χριστὸν κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον καὶ ὁ ἀληθῆς τύπος ἐνώσεως θὰ εὑρεθῇ. Εἶνε ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ὁ Παῦλος ὑπέδειξεν ἐκ τῶν προτέρων ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ: «εἴμεθα καθ' ὅλα πλήρεις ἐν Αὐτῷ». (Κολ. Β'. 10).

Ἐμελετήσαμεν τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἐν ἡμῖν ἐν τῷ μέρει αὐτοῦ ὅπερ ὁ Ἰησοῦς ἀπελευθερωτῆς αἰώνιος ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου. ἔτελειώθη ἅπαξ διὰ παντός, καὶ ἐν ἐκείνῳ τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται νῦν ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἐκπληρώσεως. Ἄς ρίψωμεν ἀκόμη, ἵνα περιλάβωμεν αὐτὸ ἐν τῷ συνόλῳ του, ἐν βλέμμα ἐπὶ τῶν μέλλουσῶν αὐτοῦ ἀπόψεων καὶ τῆς αἰωνίου αὐτοῦ στέψεως. Ὑπὸ τὴν γενικωτέραν ταύτην ἔποψιν, παρουσιάζεται τοῦτο εἰς τοὺς

ὀφθαλμοὺς τῆς πίστεως ὡς ἡ διπλῆ νίκη ἢ κατα-
χθεῖσα κατὰ τῶν δύο μεγάλων ἐχθρῶν τῆς
ἀνθρωπότητος, τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θά-
νάτου.

Ἐφάνησαν ἄνδρες ἀφωσιωμένοι πίπτοντες
θύματα διὰ τὴν ἀνύψωσιν τῆς πτωχῆς ἢ ἀτι-
μαθείας οἰκογενείας των.

Ἄλλοι κατέστησαν τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ
τὴν δόξαν τῆς πατρίδος των ἀντικείμενον πά-
σης αὐτῶν τῆς φιλοδοξίας.

Ἄνθρωπος ἀνεφάνη ὅστις συνέλαβεν ὑπέρε-
ρον ἀκόμη σκοπὸν· εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ ἔν-
νοια τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἤρχιζε μόλις
νὰ ἀνατέλλῃ εἰς τὰ μᾶλλον ἀνεπτυγμένα τῶν
πνευμάτων, ἡ μᾶζα ἐκείνη ἣτις καλεῖται ἀν-
θρωπότης, διηρημένη εἰς λαοὺς ἐχθροὺς τοὺς
μὲν πρὸς τοὺς δέ, σχεδὸν καθ' ὅλοκληρίαν
ἀποσυντεθειμένη διὰ τοῦ ἐγωῖσμοῦ τῶν ἀτό-
μων, ἐνεφανίσθη εἰς αὐτὸν ἐν τῇ οὐσιώδει αὐ-
τῆς ἐνότητι. Ἦνοιξε τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ καὶ
περιέπτυξεν ὀλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα ταύ-
την, ὡς ἰδικόν του λαὸν διὰ νὰ ἀνορθώσῃ, ὡς
ἰδικὴν του οἰκογένειαν διὰ νὰ σώσῃ. Παρε-
τήρησε κατὰ πρόσωπον τοὺς δύο τυράννους

οἵτινες κατεδυνάστευον αὐτήν καὶ τῶν ὁποίων ἡ κυριαρχία ἐφαίνετο ἀποτελοῦσα μέρος ἀναπόσπαστον τῆς ὑπάρξεως τῆς φυλῆς ταύτης: τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὸν θάνατον. Καὶ ἔσχε τὴν τόλμην νὰ ἀνακράξῃ: Τὸ ἁμαρτωλὸν καὶ θνητὸν τοῦτο ὄν, δὲν εἶναι ὁ ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἠθέλησε καὶ θέλει. Ὁ Θεὸς βασιλεύει! Ἄς ἐξαφανισθῇ ἡ ἁμαρτία, καὶ ἄς ἀκολουθήσῃ αὐτήν ὁ θάνατος! Ἡ ἀγιότης καὶ ἡ ἀφθαρσία, τὰ δύο ταῦτα χαρακτηριστικὰ τοῦ θείου ἔργου, ἄς ἀναλάμψωσι τέλος ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε διὰ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς δόξης του!

Καὶ τὴν μεγάλην ταύτην σκέψιν, τὴν γεννηθεῖσαν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τὴν υἰοθέτησε, τὴν ἐκαλλιέργησε. Τὸ ἔργον τοῦτο, κατέστησε τὸ ἔργον τῆς ζωῆς του. δὲν ὀπισθοχώρησεν οὐδαμῶς πρὸ τοῦ φαινομενικοῦ ἀδυνάτου τῆς ἐκτελέσεως αὐτοῦ. Διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον μόνος αὐτὸς ἐτόλμησε νὰ συλλάβῃ, δὲν ἔκαμεν ἑναρξιν διὰ μεγάλου τινὸς σχεδίου κοινωνικῆς μεταρρυθμίσεως. Ἦρξισε νὰ ἐργάζεται ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ του ἐπραγματοποίησε τὸ ἀγαθὸν ἐν τῇ ταπεινῇ σφαίρᾳ τῆς προσω-

πικῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως, ἐν ἐκείνῃ τὴν ὁποῖαν περιελάμβανεν ἀμέσως ἢ ἠθικὴ αὐτοῦ συνείδησις. Ἐκεῖ, ἐπάλαισε μετὰ τοῦ πρώτου ἐχθροῦ, τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἐνίκησεν αὐτόν. Ἠρνήθη εἰς αὐτόν καὶ τὴν ἐλαχίστην πρόσκαιρον διαμονὴν ἐν τῇ καρδίᾳ του καὶ τῇ ζωῇ του καὶ ἔκαμε τὴν ἁγίαν θέλησιν τοῦ Θεοῦ ἀπόλυτον κύριον τῆς ὑπάρξεώς του.

Ἀφοῦ κατήγαγε τὴν πρώτην ἐκείνην νίκην εὐρέθη ἀντιμέτωπος τοῦ δευτέρου ἐχθροῦ, τοῦ θανάτου. Ὁ ἀντίπαλος οὗτος ἐφαίνετο ἔτι μᾶλλον ἀνίκητος διότι ὁ θάνατος δὲν εἶνε, ὡς ἡ ἁμαρτία, ἐλευθέρᾳ ἀπόφασις τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως· εἶνε νόμος, ὅστις φαίνεται ὅτι δεσπόζει μοιραίως ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ περισφίγγει καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν φύσιν. Ἐν τούτοις, ἐπὶ τῇ τρομερᾷ ἐκείνῃ θέᾳ, τὸ θάρρος τοῦ θείου ἥρωος δὲν ἐξέλιπε. Παρατήρησε κατὰ πρόσωπον τὸν καταχθόνιον τύραννον, καί, ἐν τῷ φωτὶ τοῦ Θεοῦ, ἐνόησεν ὅτι δὲν ἦτο οὗτος εἰμὴ φάντασμα, τὸ ὁποῖον ἢ λέξις χάρις καταβαίνουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ θὰ ἔκαμνε νὰ ἐξαφανισθῇ. Ἀνεγνώρισεν ἐν τῷ θανάτῳ τῷ ἐπιβληθέντι εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸ ἀποτέλεσμα

καταδίκης· καὶ συνεπέραναν ἐκ τούτου τολμηρῶς ὅτι, ἐὰν ἡ καταδίκη ἀνακληθῆ, ὁ θρόνος τοῦ θανάτου θὰ καταπέσῃ. Ἡ καταδίκη αὕτη ἐβασίλευτο ἐπὶ δύο γεγονότων: τῆς ἁμαρτίας ἣτις προκαλεῖ ταύτην, καὶ τοῦ νόμου ὁ ὁποῖος τὴν ἐξαγγέλλει. Τὴν ἁμαρτίαν, τὴν εἶχε νικήσει ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἐπεφυλάσσειτο νὰ νικήσῃ ταύτην καὶ ἐν τῇ ἀνθρωπότητι. Εἶχεν ἤδη ἀνάψει ἐπὶ τῆς γῆς ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἐστίαν ἀπολύτου ἀγιότητος, καὶ ἔβλεπε νὰ συγκεντροῦνται περὶ τὸ οὐράνιον τοῦτο πῦρ πάντες οἱ ζητοῦντες τὸ φῶς καὶ ποιοῦντες τὴν ἀλήθειαν. (Λουκ. ΙΒ΄. 49. Ἰωάν. Γ΄. 21).

Ἀλλὰ τὸν νόμον; Οὗτος εἶνε ἐκδήλωσις θεία· δὲν μεταχειρίζεται αὐτὸν καθὼς μεταχειρίσθη τὴν ἁμαρτίαν· δὲν καταστρέφει αὐτόν· ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δύναται νὰ πράξῃ εἶνε νὰ ἀφοπλίσῃ αὐτόν· καὶ τοῦτο κατορθοῖ ἱκανοποιῶν πάσας αὐτοῦ τὰς δικαίας ἀπαιτήσεις.

Ἴδου πῶς ὁ ἀνὴρ οὗτος ἔφθασεν εἰς τὸ νὰ νικήσῃ τὸν νόμον. Προσῆνεγκεν εἰς αὐτόν ἐν τῇ ζωῇ του τὴν τελείαν ὑπακοὴν τὴν ὁποίαν οὗτος ἀπῆτει. Προσῆνεγκεν αὐτῷ ἐν τῷ θανάτῳ του τὴν ἐπανόρθωσιν τὴν ὁποίαν ἀπῆ-

τουν αἱ παραβάσεις τῶν παραβατῶν αὐτοῦ. Διὰ τούτου ἔλαβε πρὸς τὸ μέρος του τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἕως τότε ἦτο ἐναντίον ἡμῶν. Καὶ ὅπως ὁ Θεὸς εἶχεν ἀπαγγεῖλει ἐπὶ τῶν ἐνόχων καταδίκην, ἥτις ἦτο ὁ θάνατος αὐτῶν, ὁ Ἰησοῦς ἤγαγεν αὐτὸν εἰς θέσιν διὰ τῆς θυσίας του νὰ ἐξαγγεῖλη εἰς τοὺς πιστοὺς ἀθώωσιν, ἥτις θὰ εἶνε ἡ ζωὴ αὐτῶν.

Τῆς ἀμαρτίας ἅπαξ νικηθεῖσης, τοῦ νόμου οὕτως ἰκανοποιηθέντος, αἱ δύο βάσεις τοῦ κράτους τοῦ θανάτου ὑπενομεύθησαν, καὶ ὁ θρόνος αὐτοῦ κατέρρευσε.

Ἐν τῇ ἀναστάσει τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπίστραψε διὰ πρώτην φοράν ἡ νίκη ἢ πρὸ μικροῦ καταχθεῖσα ἐναντίον τοῦ θανάτου. Καὶ ἡ πρώτη αὕτη λεία ἢ ἀποσπασθεῖσα ἀπὸ τοῦ τυράννου εἶνε ἡ ἐγγύησις τῆς μελλούσης ἀπελευθερώσεως καὶ ἀναστάσεως πάσης τῆς δικαιοθεῖσης ἀνθρωπότητος. Ἡ δεδοξασμένη Ἐκκλησία θὰ εἶνε ὁ μεγαλοπρεπὴς θερισμὸς τοῦ ὁποίου ὁ ἀναστὰς Ἰησοῦς ὑπῆρξεν ἡ ἀρχή. Ἡ πλήρης ἀφθαρσία, ἠθικὴ τε καὶ φυσικὴ, θὰ στεφανώσῃ τὸ ἔργον ὅπερ ἡ ἡρωϊκὴ ἀγάπη τοῦ Ἰησοῦ ἐτόλμησε νὰ συλλάβῃ καὶ.

καταδίξῃ· καὶ συνεπέρανεν ἐκ τούτου τολμηρῶς ὅτι, ἐὰν ἡ καταδίξις ἀνακλιθῆ, ὁ θρόνος τοῦ θανάτου θὰ καταπέσῃ. Ἡ καταδίξις αὕτη ἐβασίλευε ἐπὶ δύο γεγονότων: τῆς ἁμαρτίας ἣτις προκαλεῖ ταύτην, καὶ τοῦ νόμου ὁ ὁποῖος τὴν ἐξαγγέλλει. Τὴν ἁμαρτίαν, τὴν εἶχε νικήσει ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἐπεφυλάσσειτο νὰ νικήσῃ ταύτην καὶ ἐν τῇ ἀνθρωπότητι. Εἶπεν ἤδη ἀνάψει ἐπὶ τῆς γῆς ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἑστίαν ἀπολύτου ἁγιότητος, καὶ ἐβλέπετε νὰ συγκεντροῦνται περὶ τὸ οὐράνιον τοῦτο πῦρ πάντες οἱ ζητοῦντες τὸ φῶς καὶ ποιοῦντες τὴν ἀλήθειαν. (Λουκ. ΙΒ'. 49. Ἰωάν. Γ'. 21).

Ἄλλὰ τὸν νόμον; Οὗτος εἶνε ἐκδήλωσις θεία· δὲν μεταχειρίζεται αὐτὸν καθὼς μετεχειρίσθη τὴν ἁμαρτίαν· δὲν καταστρέφει αὐτὸν· ἐκείνο τὸ ὁποῖον δύναται νὰ πράξῃ εἶνε νὰ ἀφοπλίσῃ αὐτόν· καὶ τοῦτο κατορθοῖ ἰκανοποιῶν πάσας αὐτοῦ τὰς δικαίας ἀπαιτήσεις.

Ἴδου πῶς ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐφθασεν εἰς τὸ νὰ νικήσῃ τὸν νόμον. Προσῆνεγκεν εἰς αὐτόν ἐν τῇ ζῳῇ του τὴν τελείαν ὑπακοὴν τὴν ὁποίαν οὗτος ἀπῆτει. Προσῆνεγκεν αὐτῷ ἐν τῷ θανάτῳ του τὴν ἐπανόρθωσιν τὴν ὁποίαν ἀπῆ-

τουν αἱ παραβάσεις τῶν παραβατῶν αὐτοῦ. Διὰ τούτου ἔλαβε πρὸς τὸ μέρος του τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἕως τότε ἦτο ἐναντίον ἡμῶν. Καὶ ὅπως ὁ Θεὸς εἶχεν ἀπαγγεῖλαι ἐπὶ τῶν ἐνόγων καταδίκην, ἥτις ἦτο ὁ θάνατος αὐτῶν, ὁ Ἰησοῦς ἤγαγεν αὐτὸν εἰς θέσιν διὰ τῆς θυσίας του νὰ ἐξαγγεῖλη εἰς τοὺς πιστοὺς ἀθώωσιν, ἥτις θὰ εἶνε ἡ ζωὴ αὐτῶν.

Τῆς ἁμαρτίας ἀπαξ νικηθείσης, τοῦ νόμου οὕτως ἰκανοποιηθέντος, αἱ δύο βάσεις τοῦ κράτους τοῦ θανάτου ὑπενομεύθησαν, καὶ ὁ θρόνος αὐτοῦ κατέρρευσε.

Ἐν τῇ ἀναστάσει τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπήστραψε διὰ πρώτην φοράν ἡ νίκη ἢ πρὸ μικροῦ καταγθεῖσα ἐναντίον τοῦ θανάτου. Καὶ ἡ πρώτη αὕτη λεία ἢ ἀποσπασθεῖσα ἀπὸ τοῦ τυράννου εἶνε ἡ ἐγγύησις τῆς μελλούσης ἀπελευθερώσεως καὶ ἀναστάσεως πίσεως τῆς δικαιοθείσης ἀνθρωπότητος. Ἡ δεδοξασμένη Ἐκκλησία θὰ εἶνε ὁ μεγαλοπρεπὴς θερισμὸς τοῦ ὁποίου ὁ ἀναστάς Ἰησοῦς ὑπῆρξεν ἡ ἀπαρχή. Ἡ πλήρης ἀφθαρσία, ἠθική τε καὶ φυσική, θὰ στεφανώσῃ τὸ ἔργον ὅπερ ἡ ἡρωϊκὴ ἀγάπη τοῦ Ἰησοῦ ἐτόλμησε νὰ συλλάβῃ καὶ.

κατώρθωσε νὰ ἐκτελέσῃ. Τί εἶνε τὸ ἔργον τῶν
 Θρασυβούλων, τῶν Τέλλων, τῶν Οὐάσιγκτων,
 ἀπέναντι τοῦ ἔργου τοιοῦτου ἐλευθερωτοῦ;
 «Ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος καὶ
 δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν».

«ὦ Θάνατε! ποῦ τὸ φονικὸν ὄργανόν σου;
 ὦ Ἄδη! ποῦ ἡ νίκη σου;»

«Τὸ φονικὸν δὲ ὄργανον τοῦ θανάτου εἶνε
 ἡ ἁμαρτία· ἡ δύναμις δὲ τῆς ἁμαρτίας εἶνε ὁ
 νόμος».

«Εὐχαριστῶμεν δὲ τῷ Θεῷ τῷ χορηγοῦντι
 ἡμῖν τὴν νίκην διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Κυ-
 ρίου ἡμῶν». (Α΄ Κορ. ΙΕ΄. 21, 55-57).

Πῶς νὰ ἐκπληττώμεθα ἀκόμη διότι ἐκεῖνος
 ὅστις συνέλαβε καὶ ἐξετέλεσε τοιοῦτον ἔργον,
 δὲν παύει νὰ συγκεντρῶνῃ περὶ ἑαυτὸν πάντα
 τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης δούλους τῆς ἁμαρτίας
 καὶ τοῦ θανάτου, οἵτινες αἰσθάνονται τὸ βάρ-
 ρος τῶν ἀλύσεων αὐτῶν, πάντας ἐκείνους
 οἵτινες κραυγάζουσι μετὰ τοῦ Ἁγίου Παύλου:
 «Ταλαίπωρος ἐγώ! τίς ῥύσεται με;» Εἶνε
 τάχα ἐκπληκτικὸν τὸ ὅτι τὸ ὄν τοῦτο κατώρ-
 θωσε νὰ ἐπιτύχῃ ἀποτελεσμα διὰ τὸ ὁποῖον

ἐξεπλήσσετο τὸ Πνεῦμα* τὸ ὅποιον τίποτε δὲν φαίνεται νὰ ἐκπλήτῃ; ὅτι κατώρθωσε « νὰ καταστήσῃ ἐκάστην ἀνθρωπίνην ψυχὴν παράρτημα τῆς ἰδικῆς του; »

Ὁ Ἰησοῦς κατέστη ἀναγκαῖος εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν γινόμενος συνεργάτης αὐτῆς ἀπαραίτητος ἐν τῇ ἐπιτελέσει τοῦ ὑπερτάτου αὐτῆς ἔργου: τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ ὑψίστου αὐτῆς προορισμοῦ.

Ἐν τῷ προσώπῳ αὐτοῦ ἠγίασε τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν καὶ ἀνύψωσε ταύτην εἰς τὴν θείαν κατάστασιν ἣτις εἶχεν αὐτῇ προορισθῆ, καὶ τὴν ὅποιαν κατεῖχεν αὐτὸς οὗτος πρωτοῦ νὰ γείνη ἄνθρωπος. Ἴδου τὸ μυστήριον τοῦ προσώπου Του. Τὴν ἐργασίαν ταύτην, τελεσθεῖσαν ἅπαξ ἐν ἑαυτῷ, ἀναπαράγει οὗτος τοῦ λοιποῦ ἐν πᾶσι τοῖς πιστοῖς διὰ τοῦ Πνεύματός Του, ἀφοῦ κατέστησε ταύτην δυνατὴν παρ' αὐτοῖς διὰ τοῦ ἐξιλασμοῦ καὶ τῆς ὑπὲρ ἡμῶν ἐπιτευχθείσης συγγνώμης· ἰδοὺ ἡ ἔννοια τοῦ ἔργου Του.

* Ναπολέων ὁ μέγας.

